

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหาร โรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ควบคู่หลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารการศึกษา
2. ขอบข่ายการบริหารโรงเรียน 4 ด้าน
  - 2.1 ด้านการบริหารวิชาการ
  - 2.2 ด้านการบริหารบุคคล
  - 2.3 ด้านการบริหารงบประมาณ
  - 2.4 ด้านการบริหารกิจกรรมนักเรียน
3. การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. การจัดการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
5. ความเป็นมาของโรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ควบคู่หลักสูตรอิสลามศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงความหมายการบริหารการศึกษาและ ทฤษฎีการบริหารตามลำดับดังนี้

ความหมายของการบริหาร

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2551: 1) สรุปสาระสำคัญของการบริหารว่า การบริหารเป็นกิจกรรม ของกลุ่มนบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันโดยการใช้ กระบวนการและการทรัพยากรที่เหมาะสม

ภาวดา ธรรมศรีสุทธิ (2542: 2) ให้ความหมายว่า เป็นกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างโดยย่างหนักหรือพยายามอย่างร่วมกัน

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542: 1) การบริหารหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนักอย่างโดยหรือพยายาม ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกัน กำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป การบริหาร หมายถึง การที่กลุ่มของบุคคลร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุ ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ธีรัตน์ กิจารักษ์ (2541: 11 อ้างถึงใน ชนะพงษ์ คงบำรุง, 2545: 11) ให้ความหมายของ การบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำอาชีวพยากรณ์การศึกษาประกอบการ ตามกระบวนการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสนาะ ติยะร์ (2543: 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหารคือ การทำงาน ให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น

สมยศ นาวีการ (2545: 11) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหารคือ กระบวนการ ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นและใช้บุคคลอื่นและใช้บุคคลอื่นเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์การ

วีโรจน์ สารรัตนะ (2545: 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่การบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม

Massie and Douglas (1981 อ้างถึงใน วีโรจน์ สารรัตนะ, 2545: 4) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การบริหารเป็นได้ทั้งศิลป์ ศาสตร์และอาชีพ กล่าวก็อ กรณีที่เป็นศิลป์ หมายถึง บุคคล ได้ใช้ทักษะ และความรู้ที่พัฒนาขึ้นจาก การฝึกฝนหรือการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่ได้รับการพัฒนา ทางการบริหารเป็นอย่างดีแล้วเสร็จเมื่อนักคณตรีหรือจิตกร ได้ฝึกฝนหรือเรียนรู้กับนักคณตรีหรือ จิตกรที่มีทักษะสูง กรณีที่เป็นศาสตร์ เป็นองค์ความรู้ในสิ่งที่เกิดจากการสืบค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลการ ตั้งสมมติฐานและทดสอบสมมติฐาน กรณีที่เป็นอาชีพนั้นเกิดจากทั้งความเป็นศิลป์และความเป็น ศาสตร์ โดยพิจารณาจากเหตุที่ได้แสดงถึงความเป็นอาชีพได ๆ ดังนี้

- 1) อาชีพเกิดจากองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ บุคคลในอาชีพต้องได้รับการพัฒนาทาง สติปัญญาอยู่เสมอ
- 2) อาชีพต้องการความมีทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลง บุคคลในอาชีพจำต้องมีการสืบค้น หาความคิดใหม่อยู่เสมอ

3) อาชีพเน้นการให้บริการต่อผู้อื่น จึงต้องการหลักการเชิงจริยธรรมว่า เงินไม่ได้เป็นปัจจัยที่จะใช้วัดผลสำเร็จในอาชีพที่สำคัญ

4) การเข้าสู่อาชีพหนึ่ง ๆ มีมาตรฐานทางอาชีพที่กำหนดขึ้นโดยสมาคมทางอาชีพนั้น การเป็นสมาชิกต้องได้รับการยอมรับจากการกลุ่มนบุคคลด้วยวิธีการฝึกอบรมหรือการปลูกฝังทักษะ

หวาน พินธุพันธ์ (2548: 1-2) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำการเป็นผลสำเร็จ หมายความว่า ผู้บริหารไม่ใช้ผู้ปฏิบัติแต่ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์กรหรือตรงตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มนบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีจุดหมายร่วมกันในการจัดการทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดให้บรรลุสิ่งที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามกระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

ทฤษฎีและหลักการบริหาร

ชุมศักดิ์ อินทรรักษ์ (2549: 25-39) ได้ประมวลทฤษฎีและหลักการบริหารไว้ดังนี้

1) ทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ผู้ก่อตั้งคนแรกของความคิดนี้ และได้นำมาใช้เป็นผลสำเร็จ ได้แก่ Frederick W.Taylor มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดสิ่งที่ต้องการไว้สำหรับการปฏิบัติงานแทนที่ผู้ปฏิบัติงานต้องทำงานตามความคิดของตนเอง ซึ่งมีหลักการดังนี้ (Hampton, 1986: 60)

1.1) การวิเคราะห์งาน (Analyze Task) ผู้บริหารต้องทำการวิเคราะห์งานก่อนว่ามีองค์ประกอบหรือส่วนงานอะไรบ้าง มีมาตรฐานอะไรบ้าง อุปกรณ์ เครื่องมือและการจัดการเวลา รวมทั้งเวลาพักผ่อนและเวลาที่ยืดหยุ่นได้

1.2) กำหนดคุณสมบัติของบุคคลเข้าปฏิบัติงาน (Design one best way to perform it) ผู้บริหารต้องพิจาร่าว่าบุคคลที่มีลักษณะเช่นไรมีความเหมาะสมกับงาน โดยพิจารณาทั้งด้านความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางร่างกาย ภูมิทั่วไป การศึกษา อายุและประสบการณ์ เป็นต้น

1.3) คัดเลือกบุคคล (Select Workers) เป็นขั้นที่ผู้บริหารต้องคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานโดยใช้กฎเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดไว้

1.4) ฝึกอบรมบุคลากร (Train Workers) เพื่อให้บุคลากรมีทักษะการปฏิบัติงานจำเป็น ต้องมีการแนะนำ ชี้แจงฝึกประสบการณ์ ให้เกิดความชำนาญ โดยอาศัยการอบรม หรือการประชุม การสัมมนาเพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

1.5) การให้สั่งจูงใจหรือแรงเสริม (Pay Incentive) ผู้บริหารต้องจัดค่าตอบแทนให้บุคลากร เพื่อจูงใจในการปฏิบัติงาน สร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรทุกฝ่าย และเป็นการเพิ่มประสิทธิผลอีกด้วย

2 ทฤษฎีการบริหารเชิงการจัดการ (Administration Management) ผู้คิดกันชาววิธีการ บริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ และคิดในเรื่องการจัดการ ได้แก่ Henri Fayol โดยเน้นให้ความสำคัญ กับเจ้าหน้าที่ทางการบริหารจัดการ (Division of Work) ซึ่งมีหลักการดังต่อไปนี้ (Hampton, 1986: 61-62)

2.1) การแบ่งงาน (Division of Work) เป็นการกำหนดภารกิจและความรับผิดชอบให้ บุคลากร

2.2) มอบอำนาจความรับผิดชอบ (Authority) ให้ผู้ปฏิบัติได้ทำการตามบทบาทหน้าที่และ รับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น รวมทั้งคำนึงถึงการให้รางวัล และผลตอบแทนที่เหมาะสม

2.3) กฎระเบียบ (Discipline) จัดให้มีกฎและระเบียบ หรือข้อตกลงร่วมกันระหว่าง ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ได้เข้าใจตรงกัน และจำเป็นต้องอาศัยการแนะนำการนิเทศที่ดี

2.4) เอกภาพการสั่งการ (Unity of Command) งานควรได้รับคำแนะนำหรือคำสั่งจาก ผู้บริหารหรือหัวหน้างานเท่านั้น

2.5) เอกภาพของการกำหนดทิศทาง (Unity of Direction) ผู้บริหารต้องกำหนดทิศทาง เป้าหมาย แต่ละงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการประสานงาน การสร้างเอกภาพ และเน้นการปฏิบัติ

2.6) การรวมความสนใจของแต่ละคน ให้เป็นหนึ่งเดียว (Subordination Individual Interests to General Interest) ความพยายามทั้งหมด ความเห็นแก่ตัว ความปีศาจ ความอ่อนแอด ความ เปื่อยหน่าย และสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลเป็นสาเหตุให้มีผลต่อพฤติกรรมองค์การ โดยส่วนรวม ผู้บริหารจำเป็นต้องละลายสิ่งเหล่านั้นให้หมดไป และสร้างตัวอย่างที่ดีและการนิเทศที่เหมาะสม และยุติธรรม

2.7) การให้รางวัลหรือค่าตอบแทนแก่บุคลากร (Remuneration of Personnel) ผู้บริหาร จัดรางวัลหรือค่าตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานดีขึ้น

2.8) การรวมศูนย์ (Centralization) องค์การจำเป็นต้องมีการประสานงาน การสั่งการ โดยอาศัยส่วนกลาง อย่างไรก็ตามอาจมีความจำเป็นต้องกระจายอำนาจหรือความรับผิดชอบ

ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะงาน การรวมศูนย์จะทำให้สามารถกำหนดศักยภาพของบุคลากร ไปในทิศทางเดียวกัน

2.9) สายงานของการบริหาร (Scalar Chain) เป็นการกำหนดสายการบังคับบัญชาการ จากเบื้องบนลงสู่ระดับล่าง ซึ่งจะช่วยกำหนดทิศทางให้มีเอกภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามการที่สายงานบริหารยาวเกินไป การสื่อสารก็ย่อมมีอุปสรรคและการตัดสินที่ไม่ดี ส่งผลต่อการบริหารจัดการ ด้วยเช่นกัน

2.10) การลำดับขั้นการบังคับบัญชา (Line Order) เป็นการวางแผนให้เหมาะสมกับสายงานเดียวกัน ได้ เพื่อสะดวกต่อการประสาน กำกับ ติดตามผล

2.11) ความเท่าเทียมกัน (Equity) ผู้บริหารต้องให้ความเท่าเทียมและยุติธรรมแก่ ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งส่งต่อความซื่อสัตย์และการปฏิบัติงานที่ดี

2.12) ความมีเสถียรภาพของบุคลากร (Stability Tenure of Personnel) ผู้บริหารต้อง คำนึงถึงเสถียรภาพหรือความมั่งคงในการปฏิบัติงานของบุคลากร การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ความรับผิดชอบบ่อยๆ จะส่งผลต่อการทำลายหัวญและประสิทธิภาพ

2.13) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ผู้ปฏิบัติงานแต่ละ คน ได้ริเริ่มสร้างสรรค์ให้สามารถทำงานได้บรรลุเป้าหมายมากที่สุด โดยการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล เป็นต้น

2.14) การพัฒนาทีมงาน (Easpirit de Corps) ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างทีมงานที่เข้มแข็งเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือและการประสานงานที่ดี

องค์ประกอบทั้ง 14 ประการนี้ จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง Gulick and Urwick ได้สรุปเป็นแนวความคิดทางการบริหาร โดยใช้คำย่อว่า “POSCDCoRB” ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการจัดสรรงบประมาณ โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงต้อง นำหลักการดังกล่าวเนี้ยไปประยุกต์ใช้ เช่นเดียวกัน เพื่อให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลสูงสุด

3) ทฤษฎีการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) เป็นทฤษฎีการบริหารเน้น ความสัมพันธ์ของบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรหรือผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน ผู้ให้ความคิดนี้ ได้แก่ Elton Mayo ให้ความสำคัญกับความรู้สึกที่มีต่อกัน เน้นองค์ประกอบทางด้านสังคมและ จิตวิทยา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการผลผลิต และส่งเสริมความมีชีวิตที่ดี Mayo ได้กล่าวไว้ว่า “คนไม่ได้ถูกแยกให้มีความโดดเดี่ยวลำพัง ซึ่งแสวงหาหรือสนใจเรื่องรายได้หรือการงาน แต่เขา想ต้อง

เป็นสมาชิกอยู่กับกลุ่ม ต้องการความพึงพอใจจากสังคมอีกด้วย” Mayo ได้สรุปปัจจัยที่สำคัญและเป็นองค์ประกอบต่อประสิทธิภาพขององค์การไว้ดังนี้

3.1) ขวัญ (Moral) บุคลากรจะต้องมีขวัญและกำลังใจที่ดีในการทำงาน ผู้บริหารต้องคำนึงขวัญและกำลังใจ โดยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน

3.2) ระดับความปรารถนา (Level of Aspiration) ทุกคนมีความปรารถนาต่อชีวิต เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ตัวเองและครอบครัวหรือสังคม ดังนั้นการตั้งความหวัง เพื่อพัฒนาไปสู่ความปรารถนาสูงสุดย่อมเป็นแรงผลักดันให้การปฏิบัติงานมีความสำเร็จ

3.3) ความตระหนักในตนเอง (Self-Realization) บุคลากรจะต้องสร้างความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ ผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญของทุกคน ทุกส่วนประกอบกันในองค์การ การรู้และเข้าใจในหน้าที่ของตนเองจะเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานร่วมกัน

3.4) ความรู้สึกเป็นของเจ้าของ (Sense of Belonging) การให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของจะสร้างความผูกพันต่อองค์การมากขึ้น มนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่ดี มีความอบอุ่น มีชีวิตชีวาทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ ต้องการให่องค์การที่ปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ และไม่ละทิ้งหน้าที่ของตนเอง

3.5) การมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้บุคลากร มีส่วนร่วมในการคิด วางแผนแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ก่อให้เกิดความร่วมมือและก่อให้เกิดผลต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วอีกด้วย

สรุปได้ว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบที่กล่าวมาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึกหรือจิตใจ และความอ่อนไหวง่าย ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างความรู้สึกหรือจิตใจให้เข้มแข็ง เปิดโอกาสให้ทุกคน ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ยอมส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการ

4) ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ผู้ที่กำหนดทฤษฎีนี้ ได้แก่ Douglas McGregor ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (Hampton, 1986: 55-56)

ทฤษฎี X บุคคลโดยทั่วไปตามลักษณะ X มีดังนี้

4.1) ไม่ชอบทำงาน และถ้าเป็นไปได้จะหลีกเลี่ยงการทำงาน

4.2) ต้องมีบังคับ ควบคุม ชี้นำบูรณาญาณ์โดยการลงโทษ เพื่อให้พยายามทำงานไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

4.3) ชอบการชี้นำ หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ค่อนข้างทะเยอทะยาน ต้องการป้องกันตนเอง

ทฤษฎี Y บุคคลโดยทั่วไปตามลักษณะ Y มีดังนี้

4.4) ขอบทำงานถึงแม้จะใช้ปัญญาและแรงกาย เสมือนเป็นงานปกติหรือเป็นการพักผ่อน เนื่องในกระบวนการคุณทำให้มีความพึงพอใจที่จะเป็นอาสาสมัครและจะหลีกเลี่ยงเนื่องใน การลงโทษ

4.5) การควบคุมภายนอกและการบังคับบุคคลโดยการลงโทษ เพื่อให้พยายามทำงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การนั้น บุคคลหรือตัวเขาเองจะเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบต่อ ตนเองในการปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็นต้องบังคับจากภายนอก

4.6) ความผูกพันในหน้าที่เป็นเสมือนรางวัลแห่งความสำเร็จ รางวัลที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ความพึงพอใจและความต้องการบรรลุความสำเร็จเป็นผลของการพยากรณ์นำไปสู่วัตถุประสงค์ ขององค์การ

4.7) เป็นคนชอบแสวงหาและยินดีที่จะเรียนรู้ ไม่ว่าจะอยู่ในภาวะที่มีเงื่อนไขหรือไม่ การหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ไม่มีความทะเยอทะยานและไม่รู้สึกมั่นคง ถือเป็นประสบการณ์ ซึ่งไม่ใช่ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้

4.8) มีศักยภาพในการทำงานที่สัมพันธ์กับระดับความคิดสร้างสรรค์และสามารถใช้ สดับปัญญาในการแก้ปัญหาขององค์การ

4.9) ภายใต้เงื่อนไขที่ต้องทำงานหนัก และการแข่งขันในยุคปัจจุบัน จะขอบให้ศักยภาพ ของตนเองด้วยความพยากรณ์ มุ่งมั่น ไม่ท้อแท้ต่อความเหนื่อยหน่าย

สรุปได้ว่า การบริหารบุคคลตามทฤษฎี X ต้องใช้วิธีบังคับ ควบคุม และสั่งการ ซึ่งเป็น ลักษณะเดิมๆ ของการ สำรวจบุคคลตามทฤษฎี Y ใช้วิธีแบบประชาธิปไตย การแนะนำ การให้ความ ช่วยเหลือ การนิเทศงาน และการยกย่องชมเชย

5) ทฤษฎีการบริหารเชิงพฤติกรรม (Behavioral Approach) เป็นความคิดของ Chester I Barnard ชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงการสร้างความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรในองค์การ เพื่อให้ ผู้บริหารทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาททางการบริหารเชิงพฤติกรรมมีดังนี้

5.1) การติดต่อสื่อสาร (Communication) ในองค์การมีความจำเป็นต้องอาศัยระบบ การสื่อสารที่ดี เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Upward and Downward Communication) และเป็น การสื่อสารที่ชัดเจน บางองค์การใช้การติดต่อทางโทรศัพท์ ทางคอมพิวเตอร์ หรืออีเมล (E-mail) บางองค์การใช้การสารการประชาสัมพันธ์ เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

5.2) การจูงใจ (Motivation) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการจูงใจให้ผู้ร่วมงานรู้สึก ต้องการทำงานและมีความสุข ลิ่งจูงใจที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการบริหารอาจไม่ใช่ตัวเงิน หรือสิ่งของ อาจเป็นคำพูดชมเชย ยกย่องคุณความดี การให้เกียรติ การประเมินผลและให้สิ่งตอบแทนรวมทั้ง

การเลื่อนขั้นและตำแหน่ง เป็นต้น การจูงใจมีผลเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ดีขึ้นและเป็นผลดีต่อองค์การ

5.3) การตัดสินใจ (Decision Making) ผู้บริหารต้องใช้การตัดสินใจมากในการแก้ปัญหา และการปฏิบัติกรรมในองค์การ การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ชัดเจน มีความโปร่งใสและยุติธรรม เป็นการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องไม่มีอคติใด ๆ อาจตัดสินใจเพียงคนเดียว หรือตัดสินใจโดยยกคุณความเห็นของลักษณะงาน

5.4) ความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์การ (International Relationship) เน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติการ การปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคลากรภายในองค์การ มีวัฒนธรรมองค์การอะไรบ้างที่เป็นการเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขององค์การ เช่น การทักทายซึ่งกันและกัน การให้คำปรึกษาหารือ การแนะนำพนักงานกับผู้บริหาร การเยี่ยวชี้แจงเรียนหรือทำงาน รวมถึงประเพณีปฏิบัติที่เสริมสร้างบรรยาภารตการทำงานร่วมกัน

องค์ประกอบทั้งสี่ประการนี้ Barnard ให้ความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นพุทธิกรรมองค์การที่เกิดจากบุคลากรทุกคน บรรยาภารตในองค์การดีหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังกล่าว การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องนำองค์ประกอบทั้งสี่ประการมาใช้ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรให้มีศักยภาพและสร้างบรรยาภารตองค์การที่ดี

6) ทฤษฎีการบริหารแบบระบบราชการ (Bureaucracy) ซึ่งเป็นระบบการบริหารที่มีขั้นตอน และอาศัยลำดับขั้นการบังคับบัญชา Max Weber ได้กล่าวถึงลักษณะของระบบราชการไว้ดังนี้

6.1) แบ่งงานเป็นส่วนหรือฝ่าย (Division of Work) เพื่อความสะดวกในการบริหาร และสามารถจัดกลุ่มคนที่มีความถนัดเข้ารับผิดชอบ ได้ตรงกับความต้องการ

6.2) ยึดหลักการ (Principles of Working) อาศัยเหตุผลที่ถูกต้องและยุติธรรม ไม่เอารื่องส่วนบุคคลมาตัดสินใจ ผู้บริหารต้องสร้างหลักการที่เป็นจริงกับธรรมชาติ ไม่ขัดต่อระเบียบ ประเพณี มีความโปร่งใส และทุกคนยอมรับ ได้มีความเป็นกลาง ซึ่งเป็นหลักการโดยทั่วไปหรือเป็นสากล

6.3) อาศัยการบังคับบัญชาเป็นลำดับ (Hierarchy of Command) จากระดับบันลงถึงมีการแบ่งสายงานเป็นลำดับขั้น แต่ละขั้นมีผู้บริหารหรือหัวหน้างานเป็นผู้รับผิดชอบ การสั่งการจึงต้องอาศัยการลำดับขั้นเพื่อไม่ทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้ปฏิบัติ เป็นการรักษาความเป็นเอกภาพในการสั่งการ

6.4) มีกฎเกณฑ์และแบบแผน (Regulations) การบริหารต้องมีระเบียบ ขั้นบังคับหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการปฏิบัติงานในระบบราชการจึงต้องยึดระเบียบเป็นสำคัญ เพื่อสร้าง

มาตรฐานที่ตรงกันในระบบเดียวกัน ทุกคนในองค์การมีความสามารถและแบบแผนที่ได้ถูกกำหนดขึ้น และเป็นที่ยอมรับโดยผ่านความเห็นชอบของผู้บริหารระดับสูงมาแล้ว

6.5) จัดคนเข้าสู่ตำแหน่งโดยระบบคุณธรรม (Merit System for Personel Recruitment) การคัดเลือกและการสรรหาบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานต่างต้องอาศัยการที่ยุติธรรม เช่น การสอบ การสรรหา การคัดเลือก การพิจารณาคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในตำแหน่งนั้น ๆ การพิจารณาวุฒิและประสบการณ์ เป็นต้น

6.6) ยึดหลักประสิทธิภาพคนดีองได้รับประสบการณ์มาก่อน (Efficiency and Effectiveness) การสร้างคนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ดังนี้ในองค์การ จำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ ประสบการณ์ อาชีวศึกษา ฝึกอบรม การดูงานและการได้ปฏิบัติงานที่ตรงกับความถนัด ย่อมทำให้การบริหารประสบความสำเร็จ

6.7) การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (Continuation) เป็นการบริหารที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นระบบราชการที่ต้องบริหารประชาชน ข้าราชการเป็นผู้แทนของรัฐโดยให้ความสะดวก และแก้ปัญหาให้กับผู้รับบริการ จึงต้องทำอย่างต่อเนื่องและบริการอย่างทั่วถึงทุกคนในสังคม การบริหารงานวิชาการยังเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ ซึ่งปฏิบัติอยู่ในสถานศึกษา ซึ่งยังต้องนำ หลักการและทฤษฎีการบริหารเชิงการจัดการ ของ Henri Fayol ซึ่งมีหลักการบริหาร จำนวน 14 ข้อ ซึ่ง Gulick and Urwick ได้สรุปเป็นแนวคิดทางการบริหาร โดยใช้คำย่อว่า POSDCORE ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดสรรงบประมาณ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของ องค์การ ในที่สุด

ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน 4 ด้าน

ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน 4 ด้าน ในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงด้านการบริหารงาน วิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานบประมาณ และด้านการบริหารงาน กิจกรรมนักเรียนตามลำดับ

ด้านการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานด้านวิชาการ โรงเรียนครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึง ความหมายของงานวิชาการ ความสำคัญของงานวิชาการ และขอบข่ายงานวิชาการ ตามลำดับ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

รุ่ง ลอยเลิส (2543: 20) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่าหมายถึง การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนให้เกิดความรู้และการศึกษาของเด็ก

รุจิร์ ภู่สาระ และจันทรานี สงวนนาม (2545: 56) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่าหมายถึง เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอน ให้เกิดผลเป้าหมายของหลักสูตร อย่างมีประสิทธิภาพ

กมล ภู่ประเสริฐ (2545: 6) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป้าหมายสูงสุดของกิจกรรม

ปริยaphr วงศ์อนุตร์โรจน์ (2543: 16) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

หวาน พินธุพันธ์ (2548: 7) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การทำแผนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล และการนิเทศการสอน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2549: 22) ได้กล่าวถึงการบริหารวิชาการ ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นการคิจหลักให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ

ประชุม ผงผ่าน (2541: 10) กล่าวว่า งานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดนโยบาย การวางแผน และจุดมุ่งหมายของ การศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

พิชัย เสจิ่ยมจิตต์ (2541: 2) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่า ดังนี้

- 1) การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำทรัพยากรในการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ใน การจัดกิจกรรมพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

- 2) การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจที่มีอยู่ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

- 3) การบริหารงานวิชาการหมายถึง ศิลปะในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารที่ใช้นุกดலอยฝ่ายร่วมมือกันดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจและพัฒนาคุณลักษณะให้เป็นที่พึงประสงค์ โดยจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540: 34) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด เมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ

พิชัย เสจิ่ยมจิตต์ (2541: 4) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งและจัดว่า เป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อการจัดการศึกษาเป็นการวางแผนพื้นฐานในการพัฒนาคน ให้สามารถแสวงหาความรู้ gammann than llok สามารถปรับตัวอยู่ได้อย่างมีความสุข สถาบันการศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้บรรลุเจตนาตามที่กำหนด สถาบันจะต้องจัดการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ

กมล ภู่ประเสริฐ (2545: 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง ประกอบด้วยงานหลัก ๑ ด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตร หลักสูตรท่องถิ่น งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน งานเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ไม่เน้นการใช้ข้อสอบเพียงอย่างเดียว

ปริยาพร วงศ์อนุตร โกรจน์ (2546: 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ดังนี้

1) งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตนาคติและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุขในการ ดำรงชีวิตตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

2) งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงาน วิชาการมาก ปริมาณงานด้านอื่น ๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย

3) งานวิชาการเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ไม่ว่าจะ เป็นในรูปของบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์จะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการของ โรงเรียน โรงเรียน จะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปริมาณงานด้านวิชาการ

4) งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของ โรงเรียน ต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงาน วิชาการ อันได้แก่ วิธีการสอนของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครู ทั้งด้านผลสำฤทธิ์ ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

5) งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น

6) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสารการประสานงาน การควบคุม บังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การมอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงาน วิชาการบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัด การศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้มาตราฐานคุณภาพการศึกษา จะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงาน วิชาการประสบผลสำเร็จ เพราะการจัดการศึกษาเป็นการวางแผนพื้นฐานในการพัฒนาคนให้สามารถ แสดงให้ความรู้ ก้าวมั่นทันโลก สามารถปรับตัวอยู่ได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพตามที่คาดหวัง หน้าที่โดยตรงของโรงเรียน คือ การให้ความรู้ด้านวิชาการเป็นสำคัญ ส่วน งานอื่น ๆ ในโรงเรียนเป็นเพียงส่วนประกอบที่เป็นปัจจัยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ และช่วยให้ งานวิชาการดำเนินไปด้วยดี แต่การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีความรู้ ความสามารถและมีกำลังเพียงพอในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญแก่งาน วิชาการต้องเข้าใจขอบข่ายการดำเนินงานและภาระหน้าที่ของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน เป็นอย่างดี

ข้อข่ายของการบริหารงานวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540: 36) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การสอนและการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียน ลักษณะการเรียนการสอนและการห้องสมุด การวัดผลและการประเมินผล และการนิเทศการศึกษาและเรื่องการพัฒนาวิชาชีพ

กมล ภู่ประเสริฐ (2545: 9) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประกอบศึกษา ไว้ดังนี้ คือ การบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารการประเมินผลการเรียน การบริหารการนิเทศภายใน การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ การบริหารการวิจัยและ พัฒนา การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ และ การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ

ขอบข่ายของงานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 32) ได้กำหนดออกเป็น 12 งาน ดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทยพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตร ที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสามัคคิที่ดีของสังคมและให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวปฏิบัติซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 34) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1.1) ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานภาพปัจจุบันและความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น

1.2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานะภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยากรณ์บูรณาการเนื้อหา สาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความ เหมาะสม

1.4) นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้ 10 หลักสูตร ให้เหมาะสม

1.5) นิเทศการใช้หลักสูตร

1.6) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.7) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสมจากแนวปฏิบัติในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารจะต้อง สนับสนุนให้ครุภัณฑ์ในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำคู่มือ แนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามา บริการแก่ครู ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียน ประเมินการใช้หลักสูตรและนำผล การประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้ หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนา หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

2) การพัฒนาระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาระบวนการเรียนรู้เป็นหน้าที่หลักและสำคัญยิ่งของบุคลากรทางการศึกษา ชนก ขาเกิด (2541: 28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบวนการเรียนรู้ว่าความสำคัญของ การเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่ตัวเนื้อหาแต่อยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ (Process) เป็นการเรียนรู้วิธีที่เรียน (Learn how to learn) และคุณลักษณะของบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่เป็นผลผลิตจากกระบวนการดังกล่าวคือ การเป็นบุคคลที่มีนิสัยไฟร์บุรุษเรียน มีวิธีการเรียนรู้ที่เป็นระบบ มีทักษะทางสังคมสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทักษะการสื่อสาร มีทักษะในการแก้ปัญหาได้ ในทุกสถานการณ์ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 34) ได้กล่าวถึงแนวการปฏิบัติในการพัฒนาระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

2.1) ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระ และ หน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2) ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้อง กับความสนใจ ความสนใจของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเพชญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมให้รัก การอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาความสามารถรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัด บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้อิ่อ ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มาส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

2.3) จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศ ที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกลยุทธ์ เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ร่วมกันหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2.4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนาระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม จากแนวปฏิบัติในการพัฒนาระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้บริหารจะต้องวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครู ควบคุม กำกับให้การจัด ตารางสอนของครูเป็นไปตาม ความเหมาะสมของครู มีการจัดเตรียมการสอนและบันทึกการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนทำโครงงานและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

3) การวัดผล การประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวัดผลและประเมินผล เป็นนរะบวนการหรือกิจกรรมทางวิชาการที่จะทำให้ทราบว่าการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา มีอุปสรรค มีข้อบกพร่อง และมี

ข้อจำกัดในเรื่องใดอย่างไร อันจะเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 35) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในด้าน การวัดผลและประเมินผล ดังนี้

3.1) กำหนดครรภ์แบบนิยมและประเมินผลกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

3.2) ส่งเสริมให้ครรภ์ดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยให้สอดคล้อง กับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัด กิจกรรมการเรียนรู้

3.3) ส่งเสริมให้ครรภ์ดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้น การประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน

3.4) จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

3.5) พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

จากแนวทางในการปฏิบัติในด้านการวัดผลประเมินผล ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร จะต้องดำเนินการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลร่วมกับครรภ์ และฝ่าย วิชาการ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครรภ์เกี่ยวกับ การวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามแนวทางของ หลักสูตร วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง จัดประชุมอบรมเพื่อให้ครรภ์มีความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล และควบคุมติดตามการประเมินผลและนำผลการประเมิน มาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ และความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติการในสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งครรภ์จะต้อง มีความรู้เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่ง สุกัน เทียนทอง (2546: 29) ได้กล่าวถึง การวิจัยเพื่อพัฒนา การศึกษาว่าการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีขอบเขตอยู่ที่การแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนเป็น สำคัญ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางในการพัฒนา ศักยภาพ ให้ครรภ์มีความ เป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ให้ครรภ์สามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และให้สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (5) ให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ครรภ์สอนสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ มาตรา 30 ให้สถานศึกษา ส่งเสริมให้ครรภ์สอนสามารถวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยมี ครรภ์เป็น ผู้ปฏิบัติการวิจัยเรียกว่า ครรภ์วิจัย (Teacher as Researcher) ซึ่งจะต้องมีพันธกิจ (Mission)

ที่จะต้องค้นหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาต่อไป กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 35) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ดังนี้

4.1) ศึกษาวิเคราะห์วิจัย การบริหารการจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา

4.2) ส่งเสริมให้ครูศึกษาวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้

4.3) ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่องค์การ การวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ ทางการปฏิบัติในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังกล่าว จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับ การอบรมเกี่ยวกับ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา สนับสนุนสื่อและอุปกรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย ให้ครูทำการวิจัย เพื่อพัฒนาด้านการศึกษาจัดให้มีคุณภาพ/เอกสารเพื่อประกอบ การจัดทำวิจัยให้แก่นักคิดเห็น โรงเรียน และสนับสนุนให้ครู นำเสนอผลงาน การวิจัยต่อผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง

5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ นักเรียนเกิดความสนใจ และเกิดการเรียนรู้ในบทเรียน ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา ดังนี้

5.1) ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ

5.2) ส่งเสริมให้ครู ผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนา งานด้านวิชาการ

5.3) จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้าน วิชาการ

5.4) ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5.5) การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จาก แนวปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังกล่าว ผู้บริหารจะต้องสำรวจ ความต้องการของครูในการใช้วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การสอน จัดทำวัสดุ ประกอบหลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอนมาบริการอำนวยความสะดวก แก่ครู ส่งเสริมให้ครูได้

มีการคิดค้นและผลิตวัสดุสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และควบคุม กำกับ ให้ครูได้ใช้ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ ไว้หลายประการดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 25 ที่ได้กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด ประชาชน หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะอุทยานวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ศูนย์กีฬา และนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอ และมาตรา 29 คือ ให้สถานศึกษา ร่วมกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหา ความรู้ ข้อมูล่าวسر้า และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆรวมทั้งハウวิชี การสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 36) ได้กำหนด แนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังนี้

6.1) สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งใน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

6.2) จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

6.3) จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือ สถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

6.4) จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสาน ความร่วมมือสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

6.5) ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้ แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากแนวการปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องจัดทำหนังสือ ให้มีในห้องสมุดตามความต้องการของครูและนักเรียน ส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ ทั้งในและ นอกโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียน เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในและนอกโรงเรียน และส่งเสริมให้ ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

7) การนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยพัฒนางานวิชาการเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาการจัดการศึกษา ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและวิธีดำเนินการสอนการนิเทศเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ผู้บริหารใช้พัฒนางานวิชาการของโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการนิเทศการศึกษา ดังนี้

7.1) จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายใต้สถานศึกษา

7.2) ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา

7.3) ประเมินผลการจัดระบบและการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

7.4) ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา

7.5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายใต้สถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา จากแนวทางการปฏิบัติในการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการนิเทศภายในแบบก้าวตามมิตร เพื่อช่วยเหลือครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เสนอวิธีการ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของการนิเทศภายในโรงเรียน จัดให้มีการนิเทศโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้ครูนำผลงานจากการนิเทศภายในมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียน การสอน

8) การแนะนำการศึกษา การแนะนำการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง และเพื่อให้การดำเนินการแนะนำในโรงเรียนประสบผลสำเร็จและบรรลุผล ดังเด่นตามที่ของพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการแนะนำการศึกษา ดังนี้

8.1) การจัดระบบการแนะนำทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเข้มโภกับระบบคุณภาพและมาตรฐานการเรียนและการสอน

8.2) ดำเนินการแนะนำการศึกษาโดยความร่วมมือของครุทุกคนในสถานศึกษา

8.3) ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะนำการศึกษาในสถานศึกษา

8.4) ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการแนะนำการศึกษากับสถานศึกษาหรือเครือข่ายแนะนำภายในเขตพื้นที่การศึกษาจากแนวทางในการปฏิบัติการแนะนำการศึกษาดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแนะนำให้กับครูในโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำข้อมูลนักเรียน รายบุคคลจัดทางบประมาณ

สนับสนุนงานแนะแนว ในโรงเรียน ประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อ แนะนำให้แก่ผู้เรียน และ สนับสนุนให้ครูในโรงเรียนเป็นบุคคลแห่งการแนะแนว

9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (อ้างถึงใน สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 3) ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ทั้งการประเมินคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก ในหมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา และให้อธิบายว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา และ เพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอก และเพื่อให้การพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาประสบผลสำเร็จและบรรลุผลดังเจตนาตามที่ของพระราชบัญญัติ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 37) จึงได้กำหนดแนวทางใน การปฏิบัติการพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

9.1) จัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 9.2) กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรา 16 ฐานการศึกษา และตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

9.3) วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผล ตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

9.4) ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพ ภายในเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

9.5) ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพ การศึกษา

9.6) ประสานความร่วมมือกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่นเพื่อประเมิน คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9.7) ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพ ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากแนวทางใน การปฏิบัติ ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้อง

ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จัดระบบการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วางแผนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และร่วม กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำการประกันคุณภาพภายใน

10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน เป็นสิ่งที่สถานศึกษาควรที่จะประสานให้ความร่วมมือกับสถาบัน องค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการให้ความรู้แก่คนในชุมชนอันเป็นแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เมื่อชุมชนเข้มแข็งก็ทำให้การจัดการศึกษา ในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยความราบรื่น ก่อให้เกิดความร่วมมือทั้งทรัพยากรและงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 38) "ได้ให้แนวปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้"

10.1) การศึกษาสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
10.2) จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อการพัฒนา ทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนและท่องถิ่น

10.3) การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ห้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

10.4) ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชนและท่องถิ่นจากแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องศึกษา และสำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ประชาชน วางแผนในการสนับสนุนงานวิชาการแก่ประชาชน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชนและท่องถิ่น ตลอดจนจัดบุคลากร ในโรงเรียนให้มีหน้าที่ประสาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชนและท่องถิ่น

11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างเช่นเทคโนโลยีสารสนเทศ การประสานความร่วมมือในด้านวิชาการกับสถานศึกษาอื่นทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้รับความรู้ ที่กว้างขวาง ขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของวิชาการเป็นการแบ่งปันสื่อ และองค์ความรู้ต่าง ๆ กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 38) "ได้ให้แนวปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ดังนี้"

11.1) ประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ
เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งบริเวณ
ใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา และต่างเขตพื้นที่การศึกษา

11.2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้ง
ภายในประเทศและต่างประเทศจากแนวปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ
กับสถานศึกษาอื่น ดังกล่าวมาทำให้ทราบว่า ผู้บริหารจะต้องวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการ
ประสานความร่วม มือในการพัฒนาวิชาการกับ สถานศึกษาอื่น สร้างเครือข่ายความร่วมมือใน
การพัฒนาวิชาการกับ องค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ แต่งตั้งบุคลากรให้มีหน้าที่
ในการประสาน ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และจัดระบบในองค์กรให้มี
ความเหมาะสม ในการใช้เป็นสถานที่ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

12) การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
ที่จัดการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
ที่จัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง สำหรับ จันทวนิช (2546: 20)
กล่าวว่า โรงเรียนที่สมบูรณ์แบบนั้นต้องเป็นโรงเรียนที่สามารถเป็นแบบอย่างในการให้ความช่วยเหลือ
ชุมชนและโรงเรียนอื่น และปัจจัยหลักแห่งการช่วยเหลือ คือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และ
โรงเรียนอื่นในการพัฒนาครุและบุคลากรร่วมและสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมชุมชน ส่งเสริม
โรงเรียนอื่นพัฒนาการจัดการศึกษา กระทรงศึกษาเชิง (2546: 38) ได้ให้แนวทางในการปฏิบัติ
ในการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
ดังนี้

12.1) สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับ
การสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันบัณฑิตมีนิ่นที่จัด
การศึกษา

12.2) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ใน
การจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันบัณฑิตมีนิ่นที่จัดการศึกษา

12.3) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว
องค์กร หน่วยงาน และสถาบันบัณฑิตมีนิ่นที่จัดการศึกษาจากแนวทางการปฏิบัติ การส่งเสริม
สนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาดังกล่าว
ผู้บริหารจะต้องสำรวจและศึกษาข้อมูลรวมทั้ง ความต้องการในการสนับสนุนงานวิชาการแก่
ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันที่จัด การศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและ
พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการได้รับ การศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ

สถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดระบบภายในองค์กรให้มี ความเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาและแต่งตั้งบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถให้มีหน้าที่ประสาน ให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัด การศึกษา

สรุป ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ยึดถือการปฏิบัติงานวิชาการตามขอบข่ายใน 12 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาระบวนการเรียนรู้ การวัดผล การประเมินผล และ การเทียบ โอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะนำแนวทางการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และการส่งเสริมสนับสนุนงาน วิชาการแก่ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

ด้านการบริหารบุคคล

การบริหารบุคคลครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึง ความหมายของบริหารงานบุคคล ความสำคัญ ของบริหารงานบุคคล และขอบข่ายของบริหารงานบุคคล ตามลำดับ

ความหมายของการบริหารงานบุคคล

เสนาะ ตี้เยาว์ (2543: 11) อธิบายความหมายของการบริหารงานบุคคล ว่าคือ การจัดระเบียบ และดูแลบุคคลให้ทำงานเพื่อให้บุคคลใช้ประโยชน์และความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้ มากที่สุด เป็นกระบวนการที่ทำให้ได้คน ใช้คน และบำรุงรักษาคนที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในจำนวนที่เพียงพอ และเหมาะสม นั่นคือ หน้าที่ทางด้านการรับสมัคร การคัดเลือกการฝึกอบรม การพัฒนาตัวบุคคล การรักษาและเบี่ยงบว尼ย การให้สวัสดิการและการ โขกขายเปลี่ยนแปลงตำแหน่งงาน

พิชัย เสจิมจิตต์ (2542: 109) การบริหารงานบุคคล หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน โดยนำเอาวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดประโยชน์ และประสิทธิภาพสูงสุด โดยสร้างและเลือกบุคคลเข้าทำงานอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งรักษาและดูแล ให้เขามีความสุข ให้เขาเหล่านั้นเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่และพึงพอใจในงานนั้น ๆ

ธงชัย สันติวงศ์ (2540: 3) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล (Personnel Management) หมายถึง การกิจของผู้บริหารทุกคน (และของผู้อำนวยการด้านบุคคลากร โดยเฉพาะ) ที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรม ทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคคลากร เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์การเป็นทรัพยากรมุนย์ที่มีประสิทธิภาพ สูงสุดตลอดเวลา ซึ่งจะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์การ

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมุนย์โดยการวางแผน นโยบายอย่างเป็นระบบ ในด้านการสรรหา ภาคเลือกบุคคลเข้าทำงาน การฝึกอบรม การกำหนดสิ่งตอบแทน การสร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจ ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงาน

ความสำคัญของบริหารงานบุคคล

บรรยงค์ โตจินดา (2543: 54-55) ได้อธิบายถึงหลักการสำคัญในการจัดระบบบริหารงานบุคคล ทั้งสิ้น 12 ประการ ได้แก่

- 1) หลักความเสมอภาค โดยยึดหลักการเปิดโอกาสให้ผู้มีความสามารถทุกคนมาสมัครเข้าทำงาน โดยไม่กีดกัน
- 2) หลักความสามารถ มีความรู้ ความสามารถ หลักคุณวุฒิเป็นเกณฑ์ในการเลือกสรรบุคคลเข้าทำงาน รวมทั้งการพิจารณาความดี ความชอบ และการเลื่อนตำแหน่ง
- 3) หลักความมั่นคง ยึดหลักการปฏิบัติงานระยะยาว รวมทั้งการยึดหลักเหตุผลเมื่อมีปัญหาในการทำงาน
- 4) หลักความเป็นธรรมทางการเมือง ยึดหลักการปฏิบัติงานให้บังเกิดผลดี ไม่ให้ความสำคัญกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะ
- 5) หลักการพัฒนา ยึดหลักการให้ความสำคัญกับทรัพยากรมุนย์ โดยการสนับสนุน การพัฒนาบุคคลากร การให้ความรู้ การอบรม มีการจัดระบบนิเทศ และการตรวจตราการปฏิบัติงาน ที่ดี เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน
- 6) หลักความเหมาะสม ยึดหลักการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน โดยการแต่งตั้งหรือมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถ
- 7) หลักความยุติธรรม ยึดหลักคุณธรรม ไม่ให้ความสำคัญกับพรรคพวก มีการกำหนดค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระและคุณภาพของงานที่รับผิดชอบ
- 8) หลักสวัสดิการ ยึดหลักการบริการ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคคลากร มีการจัดสถานที่ทำงานให้ถูกสุขลักษณะ การรักษาสุขภาพ ความปลอดภัย

9) หลักเสริมสร้าง ได้แก่ ยึดหลักการเสริมสร้างจริยธรรม และคุณภาพ ทั้งในการป้องกัน และการกระทำผิด การผิดวินัยในการปฏิบัติงาน

10) หลักมนุษยสัมพันธ์ การให้ความสำคัญกับสังคม มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้บริหาร และผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานด้วยกัน เพื่อการเสริมสร้างบรรยาภัคในการทำงาน

11) หลักประสิทธิภาพ ยึดหลักการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผล ในการทำงาน โดยเน้นในด้านการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

12) หลักการศึกษาวิจัยและพัฒนา ยึดหลักการพัฒนาปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ และสามารถอยู่รอดได้ ระบบการบริหารที่ดี จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อ จะได้นำเทคนิควิทยาการต่าง ๆ มาพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 52-63) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นการกิจสำคัญ ที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองการกิจของสถานศึกษา เพื่อ ดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตาม หลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีขอบข่าย ดังนี้

1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ประกอบด้วย

1.1) การวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคน

1.2) การกำหนดตำแหน่ง

1.3) การขอเลื่อนตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาและวิทยฐานะข้าราชการครู

2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ประกอบด้วย

2.1) ดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการ เป็นข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในสถานศึกษา กรณีได้รับมอบอำนาจจากอนุคณะกรรมการข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาเดพพื้นที่การศึกษา

2.2) การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว

2.3) การแต่งตั้ง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.4) การบรรจุกลับเข้ารับราชการ

2.5) การรักษาราชการแทนและรักษาการในตำแหน่ง

3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประกอบด้วย

3.1) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.2) การเดือนขันเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

- 3.3) การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว
- 3.4) การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีอื่นๆ อย่างเงินเดือน
- 3.5) เนินวิทยฐานะและค่าตอบแทนอื่น
- 3.6) งานทะเบียนประจำตัว
- 3.7) งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- 3.8) การขอเมืองบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 3.9) งานขอหนังสือรับรอง งานขออนุญาตให้ข้าราชการไปต่างประเทศ งานขออนุญาตลาอุปสมบท งานขอพระราชทานเพลิงศพ การศึกษาต่อ ยกย่องเชิดชูเกียรติและให้ได้รับเงินวิทยพัฒนา และการจัดสวัสดิการ ดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวข้อง
- 4) วินัยและการรักษาวินัย ประกอบด้วย
  - 4.1) กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง
  - 4.2) กรณีความผิดวินัยร้ายแรง
  - 4.3) การอุทธรณ์
  - 4.4) การร้องทุกข์
  - 4.5) การเสริมสร้างและป้องกันการกระทำผิดวินัย
- 5) การออกจากราชการ
  - 5.1) การลาออกจากราชการ
  - 5.2) การให้ออกจากราชการ กรณีไม่พ้นการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด
  - 5.3) การออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป
  - 5.4) การให้ออกจากราชการไว้ก่อน
  - 5.5) การให้ออกจากราชการ เพราะเหตุรั่วไหลการงานหรือเหตุผลแทน
  - 5.6) กรณีมีผลพินิจมั่นคง
  - 5.7) กรณีได้รับโทษจำคุก โดยคำสั่งของศาลหรือรับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

สรุป ขอบข่ายงานบริหารบุคคลคือ งานที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ในองค์กร นับตั้งแต่การสรรหา การรับสมัคร การสอบคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การโอน การย้าย การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนขั้นตำแหน่ง การจัดซื้อ ตำแหน่งตามหน้าที่ และระดับความรับผิดชอบของงาน การกำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง การจัด

สวัสดิการ การปกคล้องบังคับบัญชา การดำเนินการทางวินัย การให้พื้นจากตำแหน่ง การช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดจนการให้สินนำ้ใจ การให้รางวัล บำเหน็จบำนาญ เมื่อออกจากงาน

ด้านการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึง ความหมายของ การบริหารงบประมาณ ความสำคัญของ การบริหารงบประมาณและขอบข่ายของการบริหารงบประมาณตามลำดับ ความหมายของการบริหารงบประมาณ

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์ (2544: 17) ได้นิยามคำว่า งบประมาณ หมายถึง การวางแผน การบริหารของรัฐบาล โดยแสดงถึงกิจกรรม โครงการที่จะจัดทำและหน่วยงานที่รับผิดชอบมีการประมาณค่าใช้จ่าย และที่มาของรายได้เพื่อการใช้จ่ายนั้น ๆ ตามระยะเวลาที่แน่นอนที่เรียกว่าปีงบประมาณ และเป็นแผนบริหารที่ฝ่ายบริหารจัดทำขึ้นเพื่อเสนอขออนุมัติจากรัฐสภา

Sherwood (1964 อ้างถึงใน นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์, 2544: 16) ให้ทัศนะว่างบประมาณ คือ แผนเบ็ดเตล็ด ซึ่งแสดงออกในรูปของตัวเงิน แสดง โครงการ การดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะรวมถึงการงบประมาณ บริการ กิจกรรม โครงการ และการใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามแผนนี้ ซึ่งประกอบด้วยการกระทำ 3 ขั้นตอน คือ การจัดเตรียม การอนุมัติ และการบริหารงบประมาณ

อารีลักษณ์ พงษ์โสภาน (2545: 12) กล่าวว่า งบประมาณ หมายถึง แผนที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือที่แสดงถึงนโยบายของผู้บริหารในการดำเนินงานและควบคุมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

Schiavo – Campo and Tommasi (1999 อ้างถึงใน ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2546: 55) กล่าวถึง งบประมาณว่า รวมถึงรายได้และรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาล ซึ่งไม่ว่าจะนำ้าไปใช้ในโครงการอะไรหรือนำมาจากแหล่งใดก็ตาม

อรัญ ธรรมโน (2548: 48) ได้ให้ความหมายงบประมาณว่า หมายถึงแผนการด้านรายจ่าย การหารายได้โดยกำหนดเป็นแผนประจำปี

อนัน เที่ยรดา (อ้างถึงใน พรชัย ลิขิตธรรมรงค์, 2550: 21) กล่าวว่า งบประมาณหมายถึง แผนการเงินของรัฐบาลที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายรับรายจ่ายของ โครงการต่าง ๆ ที่กำหนดว่าจะทำในระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเงินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของแต่ละ โครงการว่าจะต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใด และจะนำมาจากทางใดเพื่อนำมาใช้จ่ายตาม โครงการนั้น ๆ

สรุปได้ว่า งบประมาณ หมายถึง การกำหนดแผนการใช้จ่ายเงินหรือประมาณการรายรับ-รายจ่ายล่วงหน้า การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งแสดงในรูปตัว

เงินมีระยะเวลากำหนดที่แน่นอน โดยแสดงกิจกรรมหรือโครงการที่จะปฏิบัติ ซึ่งแผนนี้จะรวมถึง การกะประมาณ บริการ กิจกรรม/โครงการ และค่าใช้จ่าย ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการ สนับสนุน การดำเนินงานให้บรรลุตามแผน

ความสำคัญของงานงบประมาณ

ณ รัฐ สังพันโนรานน์ (2543) และ อารีลักษณ์ พงษ์โสกา (2545) กล่าวสอดคล้องกันว่า งบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอยู่หลายประการ รัฐบาลสามารถนำเอา งบประมาณแผ่นดินมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศให้เจริญก้าวหน้า และเป็นประโยชน์ ต่อประชาชน พอสรุปได้ดังนี้

- 1) ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศ ให้มีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกันตาม แผนงานที่วางไว้ เพื่อป้องกันการรั่วไหลและการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็นของหน่วยงานลดลง
- 2) ใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลจะต้อง พยายามใช้จ่ายและจัดสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิผลและไปสู่โครงการที่จำเป็นและเป็น โครงการในด้านการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง
- 3) ใช้เป็นเครื่องมือในการขัดสรตรัฐพยากรณ์ที่มียื่อย่ออย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพและเกิด ประโยชน์สูงสุด
- 4) ใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ประชาชนที่เป็นธรรม
- 5) ใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินการคลังของประเทศ
- 6) ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อประชาสัมพันธ์งาน และผลงานที่รัฐบาลดำเนินการ ให้แก่ ผู้ใช้บริการเข้าใจถึงกระบวนการและความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

รุ่ง แก้วแดง (2546: 121-122) ได้กล่าวถึงการบริหารงบประมาณและการเงินแบบใหม่ว่า โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนกำหนดเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญของการใช้ เงินให้ชัดเจน กล่าวคือ ต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอันดับแรกและใน การดำเนินงานที่ต้องแสดงให้เห็นว่า ได้ใช้งบประมาณที่สอดคล้องกับแผน เป้าหมายและวิสัยทัศน์ ของสถานศึกษา

เดช ดอนจันทร์โภตร (2550: 8) กล่าวถึงความสำคัญของงบประมาณ ไว้ว่า เป็นเครื่องมือ ในการบริหารงาน เพราะเป็นแผนงานการเงินที่มีการกำหนดรายรับและรายจ่ายของงาน/โครงการ ต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า จึงทำให้ผู้บริหารใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการควบคุมนโยบายของหน่วยงาน ในการดำเนินงานตามแผนงานและ โครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ

การปฏิบัติงาน ว่าได้ดำเนินการตามแผนที่ต้องไว้หรือไม่ ซึ่งเป็นการวัดความสามารถของผู้บริหาร ไปพร้อมกันด้วย

สรุปได้ว่า งบประมาณมีประโยชน์โดยตรงต่อฝ่ายบริหาร ไม่ว่าจะเป็นในรูปองค์การทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นองค์การด้านธุรกิจ หรือองค์การด้านการศึกษา ก็ตาม เพราะว่า งบประมาณมีส่วนสำคัญทำให้การทำงานสำเร็จไปสู่วัตถุประสงค์หลักขององค์การส่งผลให้ การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบกำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานด้านที่เกี่ยวข้อง

ขอบข่ายและการกิจกรรมบริหารงบประมาณของโรงเรียน

การบริหารงบประมาณของโรงเรียน เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน เพื่อนำมาใช้ จ่ายในการศึกษาของโรงเรียน การจัดการเกี่ยวกับการใช้จ่ายตลอดจนการควบคุมการดำเนินงานด้าน การเงินให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ดี ไว้ในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนนั้น อาจมีสิ่งที่ เป็นอุปสรรคเข้ามาเกี่ยวข้องได้ เช่น อิทธิพลของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบาย ของการเมืองและรัฐบาล เป็นต้น กระบวนการบริหารงบประมาณของโรงเรียนถ้าเป็นโรงเรียนของ รัฐ ก็ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และกำหนดระยะเวลาของปีงบประมาณตามที่ กำหนด แต่โรงเรียนเอกชนอาจกำหนดรายละเอียดการบริหารงบประมาณให้แตกต่างไปได้ตาม ความเหมาะสม ระเบียบ วิธีการในการปฏิบัติบางอย่างอาจนำแบบอย่างของทางราชการมาใช้ได้ ถ้าเห็นว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ใน การใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามโครงการที่ตั้งไว้ งาน งบประมาณเป็นงานที่ขับสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่าง มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นเครื่องมือควบคุมการดำเนินงานได้อีกด้วย การบริหารงาน มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดทำ ผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อเป็นประโยชน์ของการศึกษาส่งผลให้เกิด คุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน ซึ่งได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาให้ความหมายของขอบข่ายงานไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 7) กล่าวว่า ระบบงบประมาณ แบบมุ่งเน้นผลงาน PBB เป็นระบบงบประมาณที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ได้ใช้ ไปกับผลงานที่เกิดขึ้นว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร คุณค่ามากน้อยเพียงไร การนำระบบ งบประมาณไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จหน่วยงานต้องพัฒนาการจัดการทางการเงินให้มีมาตรฐาน 7 ด้าน คือ การวางแผนงบประมาณ การกำหนดผลผลิต และการคำนวณต้นทุน การจัดระบบการจัดซื้อ จัดจ้าง การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน การบริหารทรัพย์สินและการตรวจสอบภายใน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 39-40) กล่าวถึงการบริหารงบประมาณว่าการบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ขึ้น หลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ได้กำหนดขอบข่ายการกิจกรรมการบริหารงบประมาณไว้ดังนี้

- 1) การจัดทำและเสนอขอของงบประมาณ
- 2) การจัดสรรงบประมาณ
- 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
- 4) การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 5) การบริหารการเงิน
- 6) การบริหารบัญชี
- 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 34-50) ได้กำหนดการกระจายอำนาจการกิจกรรมงานงบประมาณโรงเรียน ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดทำแผนงบประมาณ
- 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ
- 3) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณ
- 4) การคุนและการเบลี่ยนแปลงงบประมาณ
- 5) รายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
- 6) การตรวจสอบ ติดตาม และรายงานการใช้งบประมาณ
- 7) การตรวจสอบติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน
- 8) การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 9) งานกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
- 10) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 11) การเบิกเงินจากคลัง
- 12) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- 13) การนำเงินส่งคลัง
- 14) การจัดทำบัญชีการเงิน
- 15) การจัดทำรายการทางการเงินและงบการเงิน
- 16) การจัดทำและจัดทำแบบบัญชี ทะเบียน และรายงาน
- 17) การวางแผนพัสดุ

- 18) การกำหนดรูปแบบรายงานหรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้าง
- 19) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
- 20) การจัดหาพัสดุ
- 21) การควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจ้างนาบพัสดุ
- 22) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

กิติมา ปรีดีคิด (อ้างถึงใน เดช ดอนจันทร์โภต, 2550: 19) กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ไว้ดังนี้

- 1) การวางแผนการเงินในโรงเรียน การคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับการเงินโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการได้มาหรือการจ่ายไปซึ่งเงินของโรงเรียน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้ของประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น
- 2) การจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของโรงเรียน โดยส่วนรวม เช่น ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง พัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นต้น
- 3) การควบคุมการดำเนินการทางด้านการเงิน เพื่อให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยระบบบัญชีและวิธีการต่าง ๆ ในการตรวจสอบเงินและสินทรัพย์ของโรงเรียน
- 4) การจัดการเกี่ยวกับการรับและจ่ายเงินของโรงเรียน อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักการเศรษฐศาสตร์ หลักการทำงานบริหารรวมทั้งหลักการ

สรุป ขอบข่ายงานงบประมาณ คือ เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน เพื่อนำมาใช้จ่ายในการศึกษาของโรงเรียน การจัดการเกี่ยวกับการใช้จ่ายตลอดจนการควบคุมการดำเนินงานด้านการเงินให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนนั้น อาจมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคเข้ามาเกี่ยวข้องได้ เช่น อิทธิพลของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบายของการเมืองและรัฐบาล เป็นต้น กระบวนการบริหารงบประมาณของโรงเรียนถ้าเป็นโรงเรียนของรัฐก็ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และกำหนดระยะเวลาของปีงบประมาณตามที่กำหนด แต่โรงเรียนเอกชนอาจกำหนดรายละเอียดการบริหารงบประมาณให้แตกต่างไปได้ตามความเหมาะสม ระเบียบ วิธีการในการปฏิบัติบางอย่างอาจนำแบบอย่างของทางราชการมาใช้ได้ ถ้าเห็นว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ด้านการบริหารกิจกรรมนักเรียน

ด้านการบริหารกิจกรรมนักเรียนครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึง ความหมายด้านการบริหาร กิจกรรมนักเรียนความสำคัญของด้านการบริหารกิจกรรมนักเรียนและขอบข่ายของด้านการบริหาร กิจกรรมนักเรียน ตามด้าน

ความหมายของด้านการบริหารกิจกรรมนักเรียน

ใจริง เรืองบุญรอด (2542: 27) การบริหารกิจการนักเรียนจึงเป็นการเสริมเติมให้การเรียนรู้ ของนักเรียนนอกห้องเรียนทำให้การเรียนรู้ก้าว่างวางครอบคลุมและช่วยให้เด็กนักเรียน มีความ เจริญของงานอย่างรอบค้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ศติปัญญา และด้านสังคม อันเป็นจุดประสงค์ สำคัญของการศึกษา

ภิญโญ สา�ร (อ้างใน ใจริง เรืองบุญรอด, 2542: 27) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารกิจการ นักเรียนหมายถึงการบริหารและการนิเทศบรรดากิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่ เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน

กิติมา ปรีดีคิด (2532: 165) ที่มีความเห็นว่าการบริหารกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การจัด ดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกห้องเรียนและเริ่มตั้งแต่ก่อนที่นักเรียนจะเข้าเรียนระหว่างอยู่ในโรงเรียน จนกระทั่งออกจากโรงเรียน

นพพงษ์ บุญจิตรดุลย์ (2525: 37) ที่เห็นว่าการบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหาร และนิเทศ กิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนใน ห้องเรียน การบริหารกิจการนักเรียนจะเริ่มต้นตั้งแต่ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน จนกระทั่งเด็กจบออก จากโรงเรียนไปแล้ว

สรุปได้ว่า บรรดา กิจกรรมทั้งหลายหรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้การศึกษาแก่นักเรียน นอกห้องเรียน จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าเรียนและดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและ สนับสนุนจากคณาจารย์ และไม่มีการให้คะแนนใด ๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กเลื่อนชั้นหรือสำเร็จ การศึกษา

ความสำคัญของด้านการบริหารกิจกรรมนักเรียน

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (อ้างใน ใจริง เรืองบุญรอด, 2542: 24) การบริหารกิจการนักเรียน เป็นงานที่มุ่งจะช่วยสร้างคุณสมบัติที่สำคัญหลายประการที่มุ่งให้เกิดแก่นักเรียน เช่น คุณสมบัติใน ด้านการมีวินัยในตนเองความ ซื่อสัตย์สุจริตและเชื่อมั่นในตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีน้ำใจ

เป็นนักกีฬา ยกย่องผู้อื่นอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นผู้นำผู้ตามที่ดีตามระบบประชาธิปไตย ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมได้ นักบริหารการศึกษาโดยเฉพาะนักบริหารระดับโรงเรียนที่มีความรู้ ความสามารถในงานด้านนี้ย่อมสามารถที่จะจัด และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผลที่ได้ก็คือ คุณสมบัติอันพึงประสงค์หลายอย่างที่จะเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเอง

ขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียน

ใจจริง เรื่องบัญชروعด (2542: 27-28) "ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานบริหารกิจการนักเรียนไว้มี 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านสวัสดิการหรือบริการประกอบด้วย
  - 1.1) บริการแนะนำ
  - 1.2) บริการสุขภาพอนามัย
  - 1.3) บริการทุนการศึกษา
  - 1.4) บริการอาหาร
- 2) ด้านการควบคุมประกอบด้วย
  - 2.1) การรับนักเรียน
  - 2.2) งานทะเบียนนักเรียน
  - 2.3) งานหอพัก/ที่พัก
  - 2.4) การควบคุมวินัย
- 3) ด้านกิจกรรมร่วมหลักสูตร (ใช้ในความหมายเดียวกับกิจกรรมนักเรียน)
  - 3.1) คณะกรรมการนักเรียน
  - 3.2) กิจกรรมนักเรียน
  - 3.3) กิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรม
  - 3.4) กิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน
- 4) ด้านการสอน (สนับสนุนการสอน)ประกอบด้วย
  - 4.1) การปฐมนิเทศ/ปัจฉิมนิเทศ
  - 4.2) การสอนช่อมสเตริม
  - 4.3) การสอนเวลาพิเศษ
  - 4.4) วิทยบริการ (ห้องสมุด โถตทัศนศึกษา คอมพิวเตอร์)

สรุปการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนมี 4 ด้าน ด้านสวัสดิการหรือบริการ ด้านการควบคุม ด้านกิจกรรมร่วมหลักสูตร และด้านการสอน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิสัยทัคณ์

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกรักในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ขึ้นอยู่ในการปักครองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- 2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
- 3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- 4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยึดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
- 5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัชญาศัยครอบคลุม ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
- 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
- 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อข้อจดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

- 2) ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม ได้อย่างเหมาะสม

- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกัน ในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลักเดี่ยวพุทธิกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้

- 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีวินัย
- 4) ใฝ่เรียนรู้
- 5) อุย່อย่างพอเพียง
- 6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7) รักความเป็นไทย
- 8) มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัจจัย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ภาษาไทย
- 2) คณิตศาสตร์
- 3) วิทยาศาสตร์
- 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 5) สุขศึกษาและพลศึกษา
- 6) ศิลปะ
- 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 8) ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไก สำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการ ประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อ ประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งจะสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการกำหนด เนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

- 1) ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาค บังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
- 2) ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4- 6)

หลักสูตรได้มีการกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อความเข้าใจและให้สื่อสารตรงกัน ดังนี้

๑.๑ ป. 1/2

↑
↑
1.1
๑

ตัวชี้วัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ข้อที่ 2
สาระที่ 1 มาตรฐานข้อที่ 1
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

๑.๒ ม.๔-๖/ ๓

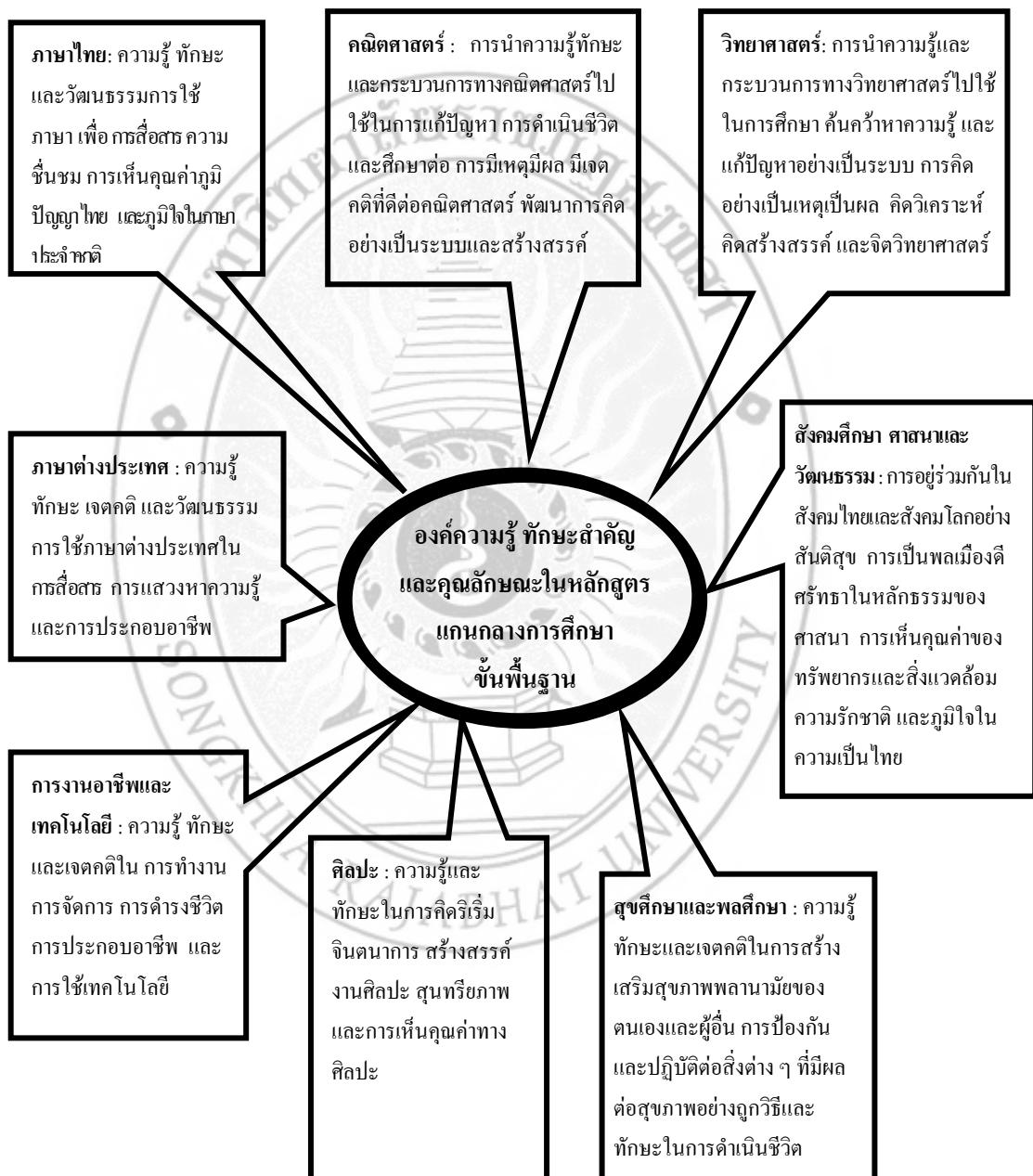
↑
↑
2.2
๒

ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อที่ ๓
สาระที่ ๒ มาตรฐานข้อที่ ๒
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะ อันเป็นประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

ภาพ 2 สาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553

ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิสัยทัคท์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกรักในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกป้ององค์การระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ด้านเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพดีและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขุมิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกรักในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิธีชีวิตและการปกป้องในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกรักนรภ.y รักนร.และภูมิปัญญาไทย การอนรรคย์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างลั่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสนา กษัตริย์
2. ชื่อสักย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อุทิ勇ย่างพอเพียง
6. นุ่มนิ่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. กีฬาฯ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

**ภาพ 3 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาหลักสูตรแกนกลาง
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553

ระดับการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับดังนี้

1) ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิด พื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ ส่วนตน มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนับสนุนความสามารถ ความสนใจ และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตน และประเทคตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบ โครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อม และจุดเน้น โดยสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

1) ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 5 ชั่วโมง

2) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 6 ชั่วโมง คิดเป็นหน่วยของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 4.0 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียน วันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คิดเป็นหน่วยของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

โครงสร้างเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียน ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียน									
	ระดับ ประถมศึกษา						ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย
	ป. 1	ป. 2	ป. 3	ป. 4	ป. 5	ป. 6	ม. 1	ม. 2	ม. 3	
● กลุ่มสาระการเรียนรู้										
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80	40	40	40	80
สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	800	800	800	800	800	800	840 (21นก.)	840 (21นก.)	840 (21นก.)	1,560 (39 นก.)
● กิจกรรมทัศนศึกษา	120	120	120	120	120	120	120	120	120	360
● รายวิชา/กิจกรรมที่ สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตาม ความพร้อมและจุดเด่น	ปีละ ไม่เกิน 80 ชั่วโมง						ปีละ ไม่เกิน 240 ชั่วโมง		ไม่น้อยกว่า 1,560 ชั่วโมง	
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี						ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมง/ปี		รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง	

ภาพ 4 โครงสร้างเวลาเรียน หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553

การกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติม สถานศึกษาสามารถดำเนินการ ดังนี้
ระดับประถมศึกษา สามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ตาม
ความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และผู้เรียน
ต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด

ระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดและ
สอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

สำหรับเวลาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดเป็นรายวิชา
เพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อม จุดเน้นของ
สถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร เนพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 สถานศึกษาอาจจัดให้
เป็นเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้
คณิตศาสตร์

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ
120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมงนั้น เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกรรมแนว
แนวกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ชน ในส่วนกิจกรรมเพื่อสังคมและ
สาธารณประโยชน์ให้สถานศึกษายัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกรรม ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1-6) รวม 6 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) รวม 3 ปี จำนวน 45 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) รวม 3 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษางานประเภทสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทางการศึกษา
สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตาม
อัชญาศัย สามารถนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับ
สภาพและบริบทของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้ให้เป็นไป
ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอัน
พึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรงรบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญ ให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

1) หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ขึ้นประ โยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2) กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผยแพร่สถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนควร ได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอน จึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1) บทบาทของผู้สอน

4.1.1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

4.1.2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4.1.4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

4.1.5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท่องถิน เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.1.6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

4.1.7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ้อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2) บทบาทของผู้เรียน

4.2.1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

4.2.2) เสาระแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ

4.2.3) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.2.4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

4.2.5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครื่องข่าย การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และถือว่า การเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดทำสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเองหรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขึ้นพื้นฐาน គรดำเนินการดังนี้

- 1) จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่าย การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
- 2) จัดทำและจัดทำสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดทำสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
- 3) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้อง กับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- 4) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
- 5) ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของ ผู้เรียน
- 6) จัดให้มีการทำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อ การเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ใน การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตาม มาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็น เป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับ สถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็น

กระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1) การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่ผ่าน ตัวชี้วัดให้มีการสอนซ้อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมานะน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2) การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกเหนือไป之外 ให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน

3) การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการ โดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการ

จัดสอน นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบบทหวานข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4) การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบบทหวานพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลลัพธ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ป่วยทางเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียน ได้ทันท่วงที ปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

1) การตัดสิน การให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

1.1) การตัดสินผลการเรียน

ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ้อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

ระดับประถมศึกษา

- (1) ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด
- (2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

กำหนด

- (3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
- (4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษา

- (1) ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ
- (2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด

- (3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
- (4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

การพิจารณาเลื่อนชั้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่อง เพียงเล็กน้อย และสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสามารถพัฒนาและสอนซ่อมเสริมได้ ให้อยู่ใน คุณพินิจของสถานศึกษาที่จะฟ่อนผันให้เลื่อนชั้นได้ แต่หากผู้เรียนไม่ผ่านรายวิชาจำนวนมาก และมี แนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น สถานศึกษาอาจตั้งคณะกรรมการ พิจารณาให้เรียนชั้นต่อไป ทั้งนี้ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะและความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2) การให้ระดับผลการเรียน

ระดับประถมศึกษา

ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษามีความสามารถให้ระดับผล การเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญๆ ท่อนมาตรฐาน

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วม กิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

ระดับมัธยมศึกษา

ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียน เป็น 8 ระดับ

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วม กิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

1.3) การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน ที่ลงทะเบียนมาตั้งแต่การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

2) เกณฑ์การจับกิจกรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจับกิจกรรม เป็น 3 ระดับ คือ ระดับประสมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1) เกณฑ์การจับระดับประสมศึกษา

2.1.1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตามโครงสร้าง เวลาเรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2.1.2) ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ สถานศึกษากำหนด

2.1.3) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2) เกณฑ์การจับระดับมัชยมศึกษาตอนต้น

2.2.1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.2) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

2.2.3) ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3) เกณฑ์การจับระดับมัชยมศึกษาตอนปลาย

2.3.1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.2) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิต

2.3.3) ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

สำหรับการจับการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทาง การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษา ตามอัชญาศัย ให้คณะกรรมการของสถานศึกษา เบทพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

เอกสารหลักฐานการศึกษา

เอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.1) ระเบียบแสดงผลการเรียน เป็นเอกสารแสดงผลการเรียนและรับรองผลการเรียน ของผู้เรียนตามรายวิชา ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะ อันดับประดิษฐ์ของสถานศึกษา และผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจะต้อง บันทึกข้อมูลและออกเอกสารนี้ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษาภาคบังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) หรือเมื่อลาออกจากสถานศึกษาในทุกราย

1.2) ประกาศนียบัตร เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ของ ผู้จบการศึกษา ที่สถานศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษาภาคบังคับ และผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3) แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตร โดยบันทึก รายชื่อและข้อมูลของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้จบการศึกษาภาค บังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

2) เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกพัฒนาการ ผลการเรียนรู้ และข้อมูล สำคัญ เกี่ยวกับผู้เรียน เช่น แบบรายงานประจำตัวนักเรียน แบบบันทึกผลการเรียนประจำรายวิชา ระเบียบสะสม ใบรับรองผลการเรียน และเอกสารอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการนำเอกสารไปใช้

การเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ การย้าย สถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกแบบค้นและขออัลับเข้ารับ การศึกษาต่อ การศึกษาจากต่างประเทศและขอเข้าศึกษาต่อในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังสามารถ เทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สถานประกอบการ สถาบัน ศาสนา สถาบันการฝึกอบรมอาชีพ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การเทียบโอนผลการเรียนควรดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนแรก หรือต้นภาคเรียน แรก ที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้อง

ศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเที่ยบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจาก การเที่ยบโอนควรกำหนดรายวิชา/จำนวนหน่วยกิตที่จะรับเที่ยบโอนตามความเหมาะสม

การพิจารณาการเที่ยบโอน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1) พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา และเอกสารอื่น ๆ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน

2) พิจารณาจากความรู้ ความสามารถของผู้เรียน โดยการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้ง ภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

3) พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง

การเที่ยบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตาม ประกาศ หรือ แนวปฏิบัติ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การบริหารจัดการหลักสูตร

ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม การใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นตัวกลางที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาให้ ประสบความสำเร็จ โดยมีการกิจสำคัญ คือ กำหนดเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะที่เป็นความต้องการในระดับชาติ พัฒนาสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพการใช้ หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การพัฒนานบุคลากร สนับสนุน ส่งเสริม ติดตามผล ประเมินผล วิเคราะห์ และรายงานผลคุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินการ ใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้ สอดคล้อง กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษา หรือ

หน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้ง สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิสัยทัศน์

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ยึดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มิจิตสำนึกรักในความเป็น พลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพ

นอกจากนี้หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีครรภามั่น มีความจริงรักภักดีต่ออัลลอห์ สุนทานะสุวะตะอาลา มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุ罕มัด ศิօลลัตตอลุอุลลัยฮิวะสัลลัม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม มิจิตสำนึกรักในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคม ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

หลักการ

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ยึดหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

- 1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสามัคคี
- 2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
- 3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

- 4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยึดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
- 5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกรอบ และตามอัชญาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดหลักการเพิ่มเติม คือ
- 1) มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต
  - 2) เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยให้ สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละห้องเรียน
  - 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถ พัฒนาตามธารมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

จุดมุ่งหมาย

จุดหมายของหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ขึดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็น จุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ พฤติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พولีเพียง
- 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมี ทักษะชีวิต
- 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
- 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกรักในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและ การปกป้องตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 5) มีจิตสำนึกรักในอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีความสุข

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดจุดหมายเพิ่มเติม คือ

- 1) มีความศรัทธาต่ออัลลอห์สุบหวานะสุวะตะอาลา และปฏิบัติตามแบบอย่างของนบี มุ罕มัด ศ็อลัลล้อห์อัลลอห์สัลลัม ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม
- 2) มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่านอัล-กรุอาน และสามารถนำหลักคำสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
- 3) มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ มีเหตุผลในการวินิจฉัย พิจารณาปัญหาต่าง ๆ โดยยึดหลักการอิสลาม
- 4) มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ สุจริต อุดหนะ ยึดสละเพื่อส่วนรวม เพื่อนคุณค่าของตนเอง สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิด สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2) ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม ได้อย่างเหมาะสม

3) ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจ ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม และทางความรู้ ประยุกต์ความรู้

มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกัน ในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้ง ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลักเดี่ยงพุทธิกรรม ไม่เพียงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

นอกจากนี้หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดสมรรถนะเพิ่มเติม คือ

ความสามารถในการอ่านอัล-กุรอาน เป็นความสามารถของผู้เรียนในการอ่านอัล-กุรอาน ตามหลักการ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ศาสนาอิสลาม เพื่อการพัฒนาตนเองด้านการบูรณะ ศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ การมีคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข

หลักสูตรอิสลามศึกษา มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้ คือ

- 1) รักการอ่านอัล – กุรอาน
- 2) รักการละหมาด
- 3) รักความสะอาด
- 4) มีมารยาทแบบอิสลาม
- 5) มีความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้อง ตามบริบทและจุดเด่นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มสาระ ดังนี้

- 1) อัล – กุรอาน
- 2) อัล – อะดีษ
- 3) อัล – อะกีดะ อุ (หลักศรัทธา)
- 4) อัล – ฟิกหุ (ศาสนาบัญญัติ)

- 5) อัตตราศิริก (ศาสตราจารย์)
- 6) อัล – อัคคลาก (จริยธรรม)
- 7) ภาษาอาหรับ
- 8) ภาษาอังกฤษ / ภาษาอาหรับเสริม

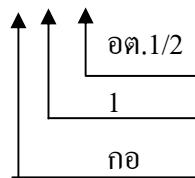
ในแต่ละสาระ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขึ้นพื้นฐาน นอกจากนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพื่อมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพ การศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

ตัวชี้วัด

สำหรับหลักสูตรอิสลามศึกษา ได้กำหนดตัวชี้วัดขึ้นเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อินดิคาอียะฮุ) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชซีเกาะฮุ) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะฮุ) เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนด้านต่าง ๆ ไว้ในแต่ละสาระการเรียนรู้

ทั้งนี้ หลักสูตร ได้กำหนดรหัสสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อความเข้าใจและให้สื่อสารตรงกัน ดังนี้

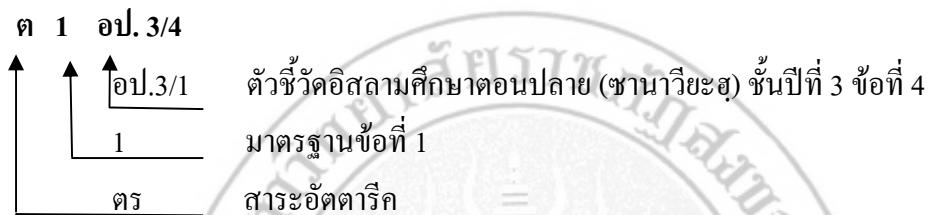
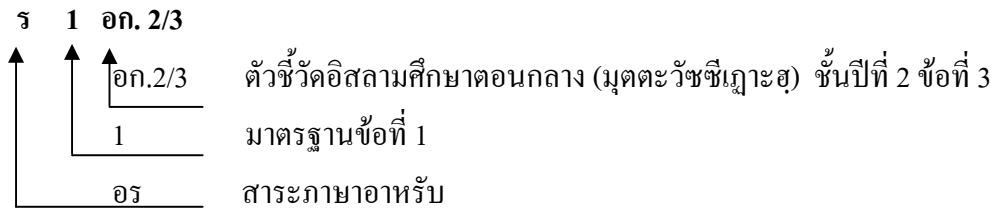
ก 1 อต. 1/2

ตัวชี้วัดอิสลามศึกษาตอนต้น (อินดิคาอียะฮุ) ชั้นปีที่ 1 ข้อที่ 2

มาตรฐานข้อที่ 1

สาระอัล-กุรอาน

สารการเรียนรู้

สารการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิسلامศึกษา มีดังนี้

หลักสูตรอิسلامศึกษา *

- 1) อัล - กุรุอาน
- 2) อัล - อะดีษ
- 3) อัล - อะกีดะอุ (หลักคริททา)
- 4) อัล - ฟิกอุ (ศาสนบัญญัติ)
- 5) อัตตาเริก (ศาสนประวัติ)
- 6) อัล - อัคดากร (จริยธรรม)
- 7) ภาษาอาหรับ
- 8) ภาษาลາຍ / ภาษาอาหรับเสริม

* ในส่วนของหลักสูตรอิسلامศึกษานั้น สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่ 1-8 ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน สำหรับสาระที่ 8 ภาษาลາຍ/ภาษาอาหรับเสริม เป็นสาระที่ สถานศึกษาสามารถเลือกจัดการเรียนรู้สาระใดสาระหนึ่ง ยกเว้นกรณีพื้นที่ที่ใช้ภาษาลາຍในการสื่อสาร กำหนดให้จัดการเรียนรู้ภาษาลາຍ

สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา

ภาพที่ 5 สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553

ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรอิสลามศึกษา

วิสัยทัคค์

หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณธรรม มีความจริงรักภักดีต่ออัลลอห์ สุบานะสุวะตอาลา มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุ罕มัด ศีลอดลักษณ์ อะลัยฮิวะสัลลัม ชีค มั่นในการประกอบดิษฐ์และภารกิจ ให้อันมีพระมหาปัจจัยทรงเป็นประมุข มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกรัก ความเป็น พลเมืองไทยและพลโลกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคม ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

จุดหมาย

1. มีความศรัทธาต่ออัลลอห์ สุบานะสุวะตอาลา และปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุ罕มัด ศีลอดลักษณ์ อะลัยฮิวะสัลลัม ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม
2. มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่านอัล-กุรอาน และสามารถนำหลักคำสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
3. มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ มีเหตุผลในการวินิจฉัย พิจารณาปัญหาต่างๆ โดยอาศัยหลักการอิสลาม
4. มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นคุณค่าของตนเอง สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข
5. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกรักในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการประกอบดิษฐ์และภารกิจ ให้อันมีพระมหาปัจจัยทรงเป็นประมุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการอ่านอัล-กุรอาน
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการคิด
4. ความสามารถในการแก้ปัญหา
5. ความสามารถในการใช้ทักษะ
6. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักการอ่านอัล - กุรอาน
2. รักการละหมาด
3. รักความสะอาด
4. มีมารยาทแบบอิสลาม
5. มีความรับผิดชอบ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 สาระ

1. อัล - กุรอาน	5. อัล - ฟิก្ញ (ศาสนาญุญัติ)
2. อัล - อะดีย	6. อัลตราีค (ศาสนาประวัติ)
3. อัล - อะกีลลุ (หลักศรัทธา)	7. อัล - อัคคาก (จริยธรรม)
4. ภาษาอาหรับ	8. ภาษาอาหรับ / ภาษาอาหรับเสริม

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมพัฒนาจริยธรรม อิสลาม
2. กิจกรรมชุมนุมศาสนาอิสลาม

คุณภาพของผู้เรียนระดับอิสลามศึกษา

ภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรอิสลามศึกษา

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553

ระดับการศึกษา

หลักสูตรอิสลามศึกษา จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบดิตาอียะฮ)

เป็นการศึกษาชั้นอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 1-6 ที่เน้นการพัฒนาความรู้และทักษะ ขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาเรียนรู้ศาสนาอิสลามเพื่อนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน และเน้นทักษะกระบวนการพื้นฐานความเป็นมนุษย์

2) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชซีญาะฮ)

เป็นการศึกษาชั้นอิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 1-3 ที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้รายละเอียดใน สาระเพิ่มเติม เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน และทักษะในการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลาม ตลอดจนความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดึงดูด มีความภูมิใจในความเป็นมุสลิมความภูมิใจในความเป็นมุสลิม

3) ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะฮ)

เป็นการศึกษาชั้นอิสลามศึกษาตอนปลาย ปีที่ 1-3 ที่มุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และ ทักษะอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนการปลูกฝัง ความรู้ ความคิด คุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามตามวิถีอิสลาม และความรับผิดชอบต่อสังคมในการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรอิสลามศึกษา

1) ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น มีเวลาเรียน 320-360 ชั่วโมงต่อปี ให้สถานศึกษาจัดเวลา เรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนสัปดาห์ละ ไม่เกิน 8-10 ชั่วโมง

2) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง มีเวลาเรียน 400-480 ชั่วโมงต่อปี ให้จัดเวลาเรียนเป็น รายภาค มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ ไม่เกิน 10-12 ชั่วโมง คิดนำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่านำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

3) ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย มีเวลาเรียน ไม่น้อยกว่า 480 ชั่วโมงต่อปี ให้จัดเวลาเรียน เป็นรายภาค มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ ไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง คิดนำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่านำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

หลักสูตรอิสลามศึกษาสำหรับโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ปีที่ 3

สาระ	เวลาเรียน									
	อิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะห์)						อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวซซีเกาะห์)		อิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาเวียยะห์)	
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 1 – 3
สาระพื้นฐาน										
สาระที่ 1 อัล – กุรุอาน	60	60	60	60	60	60	80	80	80	240
สาระที่ 2 อัล – อะดีษ	20	20	20	20	20	20	40	40	40	120
สาระที่ 3 อัล – อะกีมะห์ (หลักศรัทธา)	40	40	40	40	40	40	40	40	40	120
สาระที่ 4 อัล – ฟิกห์ (ศาสนบัญญัติ)	40	40	40	40	40	40	40	40	40	120
สาระที่ 5 อัตตารีค (ศาสนประวัติ)	20	20	20	20	20	20	40	40	40	120
สาระที่ 6 อัล – อัคลาอก (จริยธรรม)	20	20	20	20	20	20	40	40	40	120
สาระที่ 7 ภาษาอาหรับ	40	40	40	40	40	40	80	80	80	240
สาระที่ 8 ภาษาอาหรับ/ภาษาอาหรับเสริม	40	40	40	40	40	40	40	40	40	120
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน *	80	80	80	80	80	80	80	80	80	240
รวมเวลาเรียน	360 ชม. / ปี (ไม่น้อยกว่า 360 ชั่วโมงต่อปี)						480 ชม. / ปี (ไม่น้อยกว่า 480 ชั่วโมงต่อปี)		รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 1,440 ชั่วโมง	

* กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนบูรณาการร่วมกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาค 7 โรงเรียนตามหลักสูตรอิสลามศึกษา

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553

โรงเรียนที่กำหนดในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะห์) สถานศึกษาสามารถยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมโดยพิจารณาจากพัฒนาการ ศักยภาพของผู้เรียน และบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ ผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด สำหรับระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวซซีเกาะห์) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาเวียยะห์) สถานศึกษาต้องจัดให้เป็นไปตามโรงเรียนและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรอิสลามศึกษา เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

1) หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยยึดหลักว่า ผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด เช่น ว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2) กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเชิงสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปรับตัว ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะ สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึง

พิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนด

4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควร มีบทบาท ดังนี้

4.1) บทบาทของผู้สอน

4.1.1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน การจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

4.1.2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะ กระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4.1.4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และคุ้諸ช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

4.1.5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท่องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.1.6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

4.1.7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ้อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2) บทบาทของผู้เรียน

4.2.1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

4.2.2) เสาระแสวงหาความรู้ เช้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ

4.2.3) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

4.2.4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและผู้สอน

4.2.5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาในแต่ละระดับ มีจุดเน้นดังนี้

ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิตติคาอียะอุ) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถอ่าน กิด วิเคราะห์ และการเขียนภาษาอักษรอาหรับ การอ่านและท่องจำอัล-กุรอาน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยให้ผู้เรียนสามารถอ่านอัล-กุรอาน จบ 30 ชุด โดยใช้การสอนรูปแบบที่หลากหลาย และเน้นการสอนทักษะพื้นฐานสำหรับมุสลิมเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ตลอดจนให้เรียนรู้ภาษาอาหรับ/ภาษาอักษร เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ศาสนาอิสลามและการสื่อสาร

ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวะซีญาอุ) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความคิด ความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐาน ด้านการเรียนรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตตามหลักการอิสลาม ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน ตลอดจนให้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ ควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจนำสู่การปฏิบัติจริงให้มากขึ้น และสามารถคิด พิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ

ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะอุ) การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นสู่การศึกษา เอกพัฒนาทางภาษา ให้สามารถอ่าน ความคิด พิจารณาอย่างมีวิจารณญาณในระดับสูง มีเป้าหมาย ให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจเป็นกิจ尼สัย มีวิธีคิดแบบอิสลามในการตัดสินใจของตนในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสันติสุข

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึง ความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครื่องข่าย การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในห้องเรียน การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลา การเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุง เลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่

สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอดีเพื่อ พัฒนาให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

- 1) จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่าย การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
- 2) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในห้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
- 3) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้อง กับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- 4) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
- 5) ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของ ผู้เรียน
- 6) จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อ การเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสมำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควร คำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่ เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนา และประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใน ทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัด และประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูล

และสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1) การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่ผ่าน ตัวชี้วัดให้มีการสอนซ้อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าใน การเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่ จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2) การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผล การเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ของ สถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเบริญเพียงกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมิน ระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือ วิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการ สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน

3) การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่ การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูล พื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาวะความรับผิดชอบ สามารถ ดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการ โดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ

นอกจากนี้ ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา

4) การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐาน การเรียนรู้ตามหลักสูตร สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาในปีสุดท้ายของแต่ละระดับ คือ อิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะห์) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชซีญาะห์) และอิสลาม ศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะห์) เพื่อรับการประเมิน ซึ่งผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียง คุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบ ทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแล ช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐาน ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัจจัยและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลลัพธ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหา ด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปัญหา โรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจะเป็นหัวใจของสถานศึกษาใน การดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียน ได้ทันท่วงที เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบ ความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและ ประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็น ข้อกำหนดของหลักสูตร เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

เกณฑ์การจบการศึกษา

เกณฑ์การจบหลักสูตรอิสลามศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแต่ละระดับดังนี้

ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะห์)

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามโครงสร้างเวลาเรียน หลักสูตรอิสลามศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

3) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชซีญาะฮุ)

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

3) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะฮุ)

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตรายวิชาพื้นฐานตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

3) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

เอกสารหลักฐานการศึกษา

เอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.1) ระเบียนแสดงผลการเรียน เป็นเอกสารแสดงผลการเรียนและรับรองผลการเรียนของผู้เรียนตามรายวิชา ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องบันทึกข้อมูลและออกเอกสารนี้ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา

(ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษาภาคบังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชั้nmัธยมศึกษาปีที่ 6) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจบการศึกษาระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบทิดาอียะหุ) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชซีญาหุ) และอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะหุ) ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา หรือเมื่อลาออกจากสถานศึกษาในทุกราย

1.2) ประกาศนียบัตร เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ของผู้จบการศึกษา ที่สถานศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษาภาคบังคับ และผู้จบการศึกษาแต่ละระดับ

1.3) แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตร โดยบันทึกรายชื่อ และข้อมูลของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้จบการศึกษาภาคบังคับ (ชั้nmัธยมศึกษาปีที่ 3) และผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชั้nmัธยมศึกษาปีที่ 6) และจบการศึกษาระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบทิดาอียะหุ) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชซีญาหุ) และอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะหุ)

2) เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกพัฒนาการ ผลการเรียนรู้ และข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับผู้เรียน เช่น แบบรายงานประจำตัวนักเรียน แบบบันทึกผลการเรียนประจำรายวิชา ประเมินสะสม ใบรับรองผลการเรียน และเอกสารอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการนำเสนอไปใช้

การเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ การเข้ามายังสถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การเข้ามายังหลักสูตร การออกกลางคันและออกลับเข้ารับการศึกษาต่อ การศึกษาจากต่างประเทศและขอเข้าศึกษาต่อในประเทศ นอกจากนี้ ยังสามารถเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สถานประกอบการ สถาบันศาสนา สถาบันการฝึกอบรมอาชีพ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การเทียบโอนผลการเรียนควรดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียน หรือต้นภาคเรียน ที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้องศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจาก การเทียบโอนควรกำหนดรายวิชา/จำนวนหน่วยกิตที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสม

การพิจารณาการเทียบโอน สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1) พิจารณาจากหลักฐานการศึกษาและเอกสารอื่น ๆ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียน

2) พิจารณาจากความรู้ความสามารถของผู้เรียน โดยการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

3) พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง

ทั้งนี้ การเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามประกาศ หรือแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการเทียบโอนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความเป็นมาของโรงเรียนที่เปิดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ควบคู่หลักสูตรอิสลามศึกษา

จากแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ (เลขานุการสภาพการศึกษา, 2548) การจัดการศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้มีรูปแบบที่หลากหลาย มีการจัดในสถานศึกษาหลายประเภท ได้แก่ โรงเรียนของรัฐบาล โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(1) และมาตรา 15(2) สถาบันป่อเนาะ สูนย์ศึกษาระบบทิรฆรรธรรมและศาสนาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โรงเรียนปริยธรรม สำนักศาสนาศึกษา สำนักเรียน และสูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งมีผู้ได้รับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน อีกประมาณ 50,000 คน

ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายดังกล่าวหลายด้านยังคงมีความซับซ้อน กระบวนการจัดการศึกษางานด้านขาดประสิทธิภาพ มีการออกกฎหมาย ขาดความยึดหยุ่น ขาดความเชื่อมโยง และไม่สามารถเทียบโอนระหว่างกันได้ เช่น หลักสูตรอิสลามศึกษา ซึ่งทำให้ผู้เรียน ต้องเรียนซ้ำ เสียเวลาบางส่วนไม่ได้เรียนด้านวิชาพื้นฐานในการประกอบอาชีพรูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนของรัฐไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชน ทำให้ โรงเรียนของรัฐไม่เป็นที่นิยมของประชาชนในท้องถิ่น และยังส่งผลให้เด็กไทยพุทธและมุสลิม บางส่วนขาดการเรียนรู้ร่วมกัน

การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ต้องยึดหลักการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนที่มีลักษณะ เกาะ파ะนพื้นฐานของหลักศาสนา ที่เชื่อมโยงหลักการทางศาสนาเข้ากับวิชาสามัญและวิชาชีพที่ยึด ผู้เรียนและประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยให้มีการบริหารจัดการในลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจาก พื้นที่อื่น

มุ่งพัฒนาสถานศึกษาของรัฐให้มีมาตรฐานคุณภาพสูงและพอเพียงต่อการสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนนิยมเข้ามาเรียนมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพและความต้องการ

ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้มีการเรียนรู้วิชาศาสตร์ วิชาชีพ และวิชาสามัญอย่างสมดุล พัฒนา การเรียนการสอน ภาษาไทย ภาษาจีน และภาษามาlays อีกทั้งมาระยุท้องถิ่นที่ใช้เป็นสื่อในการจัด การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่ถูกต้อง

ส่งเสริมสนับสนุนการปรับปรุงซ่อมแซมสถานศึกษา ทั้งรัฐและเอกชนให้อยู่ในสภาพดี มีบรรยายการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ให้มีการประเมินผู้เรียน ทั้งด้านวิชาความรู้ และจิตพิสัย ทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนจนสำเร็จการศึกษาตามศักยภาพและ ความต้องการ ลดอัตราการออกกลางคัน และส่งเสริมการศึกษาต่ออย่างกว้างขวาง โดยกำหนดให้มี การจัดระบบการแนะนำ การเที่ยวนอน เที่ยบประสบการณ์ให้ผู้เรียนทั้งสามัญ และวิชาศาสตร์ และให้มีการเที่ยวนอนระหว่างสามัญและศาสตร์ เพื่อเปิดโอกาสผู้เรียนที่มีความต้องการทุกคนได้ เรียนจนสำเร็จปริญญาตรี และสามารถประกอบอาชีพได้ ส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนมีโอกาสเข้ามาปฏิบัติงานราชการมากขึ้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษฯ กิจจังหวัดชายแดนใต้มุ่ง การพัฒนาอิสลามศึกษา ส่งเสริมอิสลามศึกษาแบบเข้ม (สามัญ-อิสลามศึกษา) ในโรงเรียนของรัฐ ปีการศึกษา 2552 จากเดิม 274 โรง เพิ่มขึ้นเป็น 350 โรง พัฒนาคุณภาพการศึกษาจัดหลักสูตรทั้ง ในระบบให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิต โดยบูรณาการวิชาสามัญ ศาสนา วิชาชีพในสัดส่วน ที่เหมาะสม จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและสอนเสริมพิเศษในการเตรียมความพร้อมในการเตรียม ความพร้อมในการเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษา พัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร ศึกษาต่อและประกอบอาชีพในต่างประเทศ ส่งเสริมการศึกษาอิสลามศึกษา พัฒนาหลักสูตรอิสลาม ศึกษาทุกระดับ พัฒนาสถาบันศึกษาป้อนเนาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(2) ทั้งด้านกายภาพและผู้เรียน จัดตั้งศูนย์พัฒนาครูและบุคลากรอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาใน พื้นที่จัดตั้งหน่วยงานพัฒนาอิสลามศึกษาทั้งระดับเขตตรวจราชการและระดับเขตการศึกษา ปรับ การอุดหนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จัดระบบเที่ยบโอนและสอนเที่ยบความรู้อิสลาม ศึกษาทุกระดับพัฒนานิเทศอิสลามศึกษา ระบบสุขาภิบาลในสถาบันศึกษาป้อนเนาะ และยกย่องเชิดชู เกียรติ โถะครู ผู้สอนอิสลามศึกษา ส่งเสริมการศึกษาพุทธศาสนาและศาสนาอื่น สนับสนุนการเรียน พุทธศาสนาและศาสนาอื่น สนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร พัฒนาบุคลากรครู ครูพระ พระธรรมทูต และบุคลากรศาสนาอื่น ปรับเปลี่ยน หลักเกณฑ์การอุดหนุนสถานศึกษาพระพุทธศาสนา ทุกรูปแบบให้เหมาะสมกับพื้นที่ และส่งเสริมให้องค์กรศาสนามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการกำหนดสัดส่วนผู้แทนจากองค์กรภาคประชาชนและองค์กรศาสนาร่วมเป็นคณะกรรมการที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนา พิเศษฯ กิจจังหวัดชายแดนใต้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษาเพื่อร่วมมือในการจัดการศึกษา

สร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และโรงเรียนทุกประเภท และจัดให้มีระบบติดตามข้อมูลโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

สรุปได้ว่า เพื่อการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ให้สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในสถานศึกษาของรัฐทุกระดับให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

งานวิจัยเกี่ยวกับภาระทางการศึกษา

สมชาย สุขชาต (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้เวลาในการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตศึกษา 11 พบว่า การใช้เวลาของผู้บริหารในการบริหารงานทั้ง 5 ด้าน ตามลำดับจากมากไปน้อย คือ งานบริหารด้านวิชาการ (26.81 %) งานบริหารด้านธุรการ การเงินและอาคารสถานที่ (22.11%) งานบริหารบุคคล (21.67%) งานบริหารด้านกิจการนักเรียน (15.74%) และงานบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน (13.66%)

เฉลิม แซ่บชัย (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง งานบริหารการศึกษาโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารการศึกษาที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติงานในเกณฑ์มาก 3 ประเภท คือ งานธุรการ การเงิน และบริการ ได้รับการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานวิชาการ และงานบุคคล ตามลำดับ ส่วนงานกิจการนักเรียนนั้น ได้รับการปฏิบัติน้อย และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ได้รับการปฏิบัติน้อยที่สุด

กนกพร ทองเจือ (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ใน การบริหารการศึกษา 6 ด้าน คือ งานวิชาการ บุคคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์กับชุมชน ครูมีความเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียน โดยส่วนรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการปฏิบัติงานด้านธุรการและการเงินอยู่ในระดับมาก

บุญกร เพ็ชรพวง (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา มีสภาพการปฏิบัติงานตามกระบวนการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ณรงค์ ศรีละมูล (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดยะลาผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษานาดใหญ่มีการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคลากรสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษานาดเล็ก

บุญทัน สุรุมูล (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครุการเงิน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมและด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการรายงานทรัพย์สินทางการเงินและผลการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง และด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมและด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการรายงานทรัพย์สินทางการเงินและผลการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง และระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน

สุระชัย มีศรี (2548) ได้ศึกษาเรื่อง เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีตำแหน่งต่างกัน และปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

รัตติกรณ์ สุขดี (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนตามขอบข่ายงานด้านงบประมาณ ได้แก่ ด้านการจัดทำและเสนอของงบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การรายงานผลการใช้เงินและการดำเนินงาน ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงินด้านการบริหารบัญชี และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากทุกด้าน โดยพบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการบริหารงานตามหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม และหลักความโปร่งใสมากกว่าหลักอื่น ๆ สภาพปัจจุหาสำคัญที่พบได้แก่ ปัจจุหาเกี่ยวกับความล่าช้า ความไม่พึงพอใจในการจัดสรรงบประมาณ ปัจจุหาการบริหารงบประมาณ ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุหาและความต้องการของโรงเรียน ปัจจุหาเกี่ยวกับความคุ้มค่าและการใช้จ่ายงบประมาณ ปัจจุหาด้านการขาดความพร้อมในการระดมทรัพยากร และปัจจุหาด้านการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารงบประมาณ สำหรับข้อเสนอแนะสำคัญได้แก่ ควรมีการบริหารงบประมาณให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน การใช้จ่ายงบประมาณควรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มีกระบวนการตรวจสอบประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และรักษาстанบสนนูต่เสริมให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถ เนพะมาปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด

ไพบูลย์ แมลงภู่ทอง (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจุหาการดำเนินงานฝ่ายส่งเสริมการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานฝ่ายส่งเสริมการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และปัจจุหาดำเนินงานฝ่ายส่งเสริมการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับน้อย

สุพัฒน์ ไชยกุล (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจุหาการดำเนินงานฝ่ายส่งเสริมการศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ครุและนักเรียน นักศึกษา ที่มีสถานภาพ และเพศต่างกัน มีความคิดเห็นสภาพการดำเนินงานฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่แตกต่างกัน

มนิจ นิจพรพงษ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระนี่ พบว่า สภาพการส่งเสริมการเรียนวิชา
อิสลามศึกษาด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร อัญญาในระดับปานกลาง

